

Ilmub kord nädalas.

TOIMETUS JA TALITUS:	TELLIMISE HIND:	KUULUTUSTE HIND:
Tallinn, Pagari tän. № 1, tuba 50. (Sõjaministeeriumi majas). Avatud kella 8—15. Telefon 1-63 (Sõjaväe keskaamast).	Aastas . . . . . Mk. 300 Poolesaastas . . . . . „ 150 Veerandaastas . . . . . „ 75 Üksiknummer 15 marka.	$\frac{1}{1}$ lehekülge . . . . . Mk 3600 $\frac{1}{2}$ „ . . . . . „ 1800 $\frac{1}{4}$ „ . . . . . „ 900 $\frac{1}{8}$ „ . . . . . „ 450 $\frac{1}{16}$ „ . . . . . „ 250

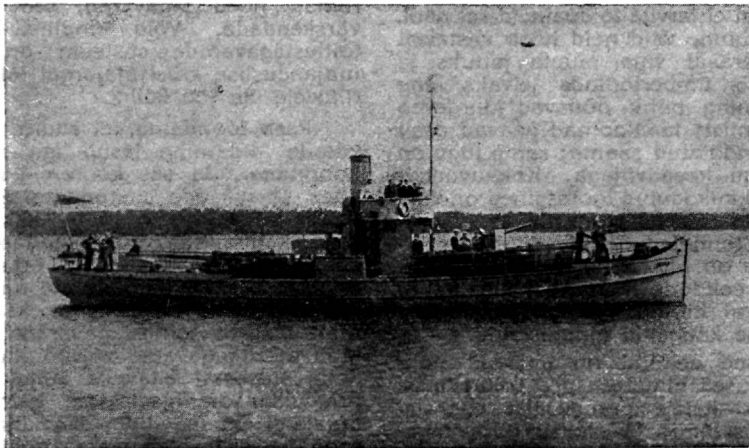
№ 48.

Laupäeval, 29. novembril 1924.

VI aastakäik.

**S I S U:** K—rm: Toitlusala ettevalmistamine sõja korraks, — Lgs: Kahurlaev „Meeme“ hukkimine. — M.: Autotranspordi mõjuavaldus taktika peale. — A. S.: Läti ja Eesti lennukoolide lähenemine. — J. R.: Sõjaväeline ettevalmistus ja seltside sportiseerimine Poolas. — Tr.: Lendurite ettevalmistamine Lätis. — E. A.: Reserv-kapt. Madis Reinthali mälestuseks. — A. Jürisson: Meriväe noor-leitn. Karl Haberman †. (Nekroloog). — Tr.: Ajakirjanduse ülevaade: Väljavõte Läti „Kareiwis'est“. — Vabadusristi kavalerid: Kapten Theodor Kalberg ja kapten Eduard Marguson. — J. K.: Mõnda noorte väljaõpetamise ühtlustamisest. — Lgs.: Sõjasadama ehitustööd. — Sõjaväelised teated välisriikidest. — Ametlikud teated. — Kroonika. — Malenurk.

## Kahurlaev „Meeme“.



Hukkus 14. novembril 1924 a. traalimistöde juures  
miini plahvatuse läbi

## Toitlusala ettevalmistamine sõja korraks.

Et sõjalistele operatsioonidele pinda tasanada ja neile edu kindlustada, selleks tuleb aegsasti hoolitseda vägede korraliku toitlustamise eest. Seda tõendab meile piltlikult sõdade ajalugu, näidates, et toitlusala on paljude sõjaliste operatsioonide otsustajaks olnud.

Isegi vanal ajal, kui opereeriti võrdlemisi väiksearvuliste sõjavägedega, pühendati toitlusala organiseerimisele väärilist tähelepanu. Tolleaegsed silmapaistvamad vägede juhid ei jätnud „kõhu küsimust“ kunagi unustusse. Iga sõjalise operatsiooni ettevalmistusel tehti muu seas ka terve rida korraldusi vägede katkestamata toitlustamise kindlustamiseks. Seda vajadust väljendas XVIII. aastasajal väga teravamõtteliselt Friedrich Suur järgneva lausega: „toit moodustab armee vundamenti; täkkide abil võib küll võita lahingu, kuid sõja lõpuresultaadi otsustab siiski majandus“.

Endistel aegadel ei olnud toitlusala organiseerimine siiski nii raske ja keeruline, kui praegusajal — väiksearvuliste sõjavägede tarbeid rahuldasi enamasti kohalikud tagavarad, oli vaja ainult osata neid ära kasutada.

Aegade arenedes aga suurenesid sõjaväed ja muutusid sõjapidamise viisid. Nüüdisaja arvurikkad rahvuslised sõjaväed tegutsevad massidena. Sarnase sõjaväe tarvitused on hiigla suured. Isegi kõige rikkamad kohalikud toitlusvahendid ei suuda neid tarvitusi rahuldada. Asja võib siin parandada ainult korrapäraselt organiseeritud juurdevedu siseriigist.

Toitlusvahendite juurdevedu moodustub järgnevatest põhifaktoritest: 1) ainete kokkukogumise siseriigis, 2) kokkukogutud ainete juurdeveoteedele koondamine ja 3) sealt sõjategevuspiirkonda saatmine.

Tähendatud põhifaktoritele seltsivad veel teised toimingud. Sõjavägi ei tarvita toiduaineid sel näol, kui nad kokkukogutud, vaid neid tuleb vastavalt ümbertöötada. Teravili vaja muuta jahuks ja tanguks, jahu tarvis ümbertöötada leivaks ning kuivikuteks; hein ning põhk nõuavad juurdeveo hõlbustuseks pressimist; tapaloomad peavad osalt konservideks ümbertöötatud saama; sama lugu on ka juure- ning muu keeduviljaga. Kokkuvõetult öeldes, siseriigis kokkukogutud tooresained on vaja ümbertöötada ja pärast seda sõjaväljal tegutsevatele vägedele kätte toimetada. Nimetatud operatsioonide teostamine on niivõrd keeruline ja raske, et nõuab terve rea eeltööde läbiviimist juba rahuajal. Vastasel korral ei ole sõja lahtipääsemisel vägede toitlustamine kaugeltki kindlustatud.

Need rahuagegsed eeltööd on tuttavad „toitlusbaasi ettevalmistuse“ nimetuse all. Toitlusbaasi ettevalmistamisel käsitakse praegusajal peaauglikult kahte põhisteemi: 1) alaliste toitlustagavarade süsteem ja 2) toitlusvahendite natsionaliseerimise süsteem.

Esimene süsteem on teisest vanem. Teda tarvitavad peaaegu kõikide riikide sõjaväed. Millised on siis selle süsteemi põhijooned? — Alaliste toitlustagavarade süsteemi järele soetab sõjavägi juba rahuajal kahte liiki tagavarad: 1) mobilisatsiooni tagavarad ja 2) sõja ehk puutumata tagavarad. Mobilisatsiooni tagavaradest rahuldatakse sõjaväe tarvidused mobilisatsiooni ajajärgu kestvusel, kuna sõjatagavarad kindlustavad vägede toitlustamist sõja algul, andes sellega võimaluse varustusasutustele omi funktsioone laiendada sõjaageste tegevuse ulatuseni. Tagavarade soetamisega

ei ole asi veel lõpetatud. Tooresainete ümbertöötamise eesmärgiga asutatakse teatavates punktides mitmesugused tehnilised asutused. Mida rikkalikumad need tagavarad, seda paremini on sõjavägi toitlustamise mõttes sõja vastu ettevalmistatud.

Teine — toitlusvahendite natsionaliseerimise — süsteem viibib alles lapsepõlve eas, olguigi et ta juba küpsuse eksamini hiilgavalt sooritanud. Selle süsteemi peale on seniajani üle läinud üksikud sõjaväed. Võib aga loota, et lähemas tulevikus ka kõik teised riigid seda rada saavad käima. Selle süsteemi põhijooned on lühidalt järgmised: 1) rahuajal sõjakorras peetavate toitlustagavarade normid piiratakse kuni viimase võimaluseni; 2) sõja lahtipääsemisel loetakse kogu riigi territooriumil asuvad toitlusvahendid natsionaliseerituteks ja lähevad valitsuse korraldusse sõjaväe tarviduste rahuldamiseks.

Tekib küsimus — kumb neist süsteemidest siis kasulikum ja otstarbekohasem? Küsimusele vastuse leidmiseks vaatleme neid ligemalt ja katsume selgitada kumbagi süsteemi positiivseid ja negatiivseid külgi.

Alaliste toitlustagavarade süsteemi positiivseks küljeks võib lugeda ainult seda, et need tagavarad täidavad sõja korral omi ülesandeid täiel määral. Negatiivseid külgi võib aga leida rohkem. Suurte toitlustagavarade pidamine rahuajal läheb riigile kalliks maksma. Neisse tagavaradesse on mahutatud suur, ringkäigust kõrvaldatud, kapital. See kapital on „surnud“, sest ta ei too riigile pennigi kasu, vaid vastuoksa — tekitab veel teisi kõrvalisi kulusid, nagu: suurte hoiruumide ehitamine ning korrahooldmine; tagavarade eest hoolitsemise ja vahiteenistuse alal tegutseva personaali ülevalpidamine jne. Tagavarade värskendamise küsimus ajab asja veel keerulisemaks. Mida suuremad need tagavarad, seda raskem on neid värskendada. Võib kindlasti öelda, et alaliste toitlustagavarade süsteem on praegusel üldise majandusliku kriisi ajajärgul luksus, mis paljudele riikidele üle jõu käib.

Peab toonitama, et suurte alaliste toitlustagavarade pidamine lasub iga riigi õlgadel ränga koormana. Ja see koorem kasvab alatasa, käskides sõjavägede suurendamisega. Neil põhjustel kerkis päevakorrale mõte, kas ei oleks võimalik seda kallist süsteemi asendada teise, odavama süsteemiga. Selle mõtte arenemise tulemuseks ongi uus — toitlusvahendite natsionaliseerimise — süsteem. Us süsteem ei kõrvalda küll sootumalt alaliste toitlustagavarade pidamise vajadust, kuid need tagavarad võivad olla märksa vähemad. Selle süsteemi eitavaks küljeks on ainult see, et puuduliku organisatsiooni korral võib ta halbu tagajärgi anda. Edu saavutamiseks peab juba rahuajal toitlusvahendite mobilisatsioon peensuseni läbimõeldud ja ettevalmistatud olema. Ainult siis võime tulevikule julgelt silmi vaadata.

Toitlusvahendite natsionaliseerimise süsteem, ehk nagu prantslased seda nimetavad „ravitaillament national“ tärkas ellu Prantsusmaal ja omas seaduslike ilme presidendi poolt 3. IX. 1900 a. antud dekreediga. Pärastpoole tehtud täienduste ning muudatuste najal võrsus ta täielikuks seaduseks.

See süsteem andis ilmasõja kestvusel kõige paremaid tagajärgi. Sellepärast pakub ta eriti suurt huvi meie noorele riigile, kes veel praegu visalt töötab oma majanduselu ülesehitamise kallal

ja peab edu saavutamiseks iga sammu astumisel kokkuhoidmise printsiibist kinni haarama.

Asja tähtsuse pärast arvan, et ei ole ülearune Prantsuse „ravitaillenent national“ juures vähe peatuda.

#### I. Süsteemi alused.

Eelkirjeldatud idee on Prantsuse Vabariigi presidendi poolt 3. IX. 1900 a. antud dekreeedi nurgakivi. Dekreediga kindlaksmääratud organisatsioon arenes ja täienes sõjaministri poolt edaspidi antud instruksioonide mõjul ning kujunes lõpuks põhjalikuks süsteemiks, millise alused kokkuvõetult järgmised:

Sõjaminister on kohustatud rahuajal tarvitusele võtma abinõud, mis sõja korral kindlustaksid:

1. Toiduainete, hobusemoona, kütteainete ning muude eluliste vahendite tagavaraks soetamist ja nende tagavarade täiendamist.

2. Kindluste garnisonide, samuti kindluste raioonidesse jäetavate elanikkude toiduga varustamist kindluse ümberpiiramise korral.

Selle eesmärgiga loodi juba rahuajal eriline toitusorganisatsioon, kelle ülesandeks pidi olema

sõjaväe toiduga varustamine riigi territooriumil asuvatest ressursidest.

Toitusvahendid valguvad nimetatud organisatsiooni korraldusse kahel viisil:

1. Vabatahtlikult elanikkude poolt ainete üleandmise teel varemalt kindlakstehtud rahalise tasu eest. Prantslased nimetavad seda sularaha eest ostmiseks — „achats à caisse ouverte“.

2. Ainete sunduslikult üleandmise teel rahatasu eest, kui esimene viis tagajärgi ei anna. Tasu võib madalam olla, kui ainete vabatahtlikult üleandmise korral. Seda viisi nimetavad prantslased rekvisitsiooniks.

Vabatahtlikult üleantud ainete eest makstakse rahatasu otsekohe välja, kuna rekvisitsiooni korral tasumaksimisega võib viivitada, kui selleks valituse vastav korraldus tehtud.

Peale selle võivad toitusvahendid ka väljamaalt muretsetud saada.

Muretsetavate ainete üldmäära kinnitab sõjaminister, ühes sellega äratähendades, kui palju iga kodumaa maakohal on kohustatud andma ja mida väljamaalt muretseta tuleb. Kr—m.

(Järgneb).

## Kahurlaev „Meeme“ hukkumine.

### Traalimistõil.

Kevadel k. a. võimaldus Merijõudude staabil täpseid andmeid saada Soome lahes veel peituvate veealuspaatide vastaste sügav-miiniväljade üle.

Soome asus tema vetepiiris asuvate miinide traalimisele, kuna meil see sõjaministeeriumite ülesandeks tehti. Miiniväljad asusid Soome lahes meie ja Soome vetepiiril ja osaliselt ka Tallinna lahes.

Traalimistööde teostamiseks moodustati traalereite salkkond, mis allus Merijõudude staabile.

Traalimise salkkond koosnes k/l. k/l. „Mardus“est ja „Meeme“st ja traaleritest „Olev“, „Kalev“, „Tahkona“ ja „Lehtma“. Esimesed kaks kahurlaeva eraldati Läänemere laevastiku divisjonist, kuna teised laevad reservist võeti.

Traalereite salkkond algas tegevust juuni kuus, — esialgul 1 paariga ja pärast, kui traalerid remondist välja tulid, 2 paariga.

Läbi said traalitud 90—100 jala sügavuseni kõik teada olevad miiniväljade asukohad — 2 korda, ja Tallinna laht pealegi veel põhjatraaliga.

Töö oli iseäranis hädasohtlik, sest kaua seisnud miinide vaierid (miinrepid) olid läbiroostetanud ja miinid võisid kergesti veepinnale kerkida ning vastu laevatada.

Traalimistööde kestvuselt tuli ka mitu korda ette, kus traali väljavõtmise juures miin laeva ahtris üles kerkis, aga kaitseabinõusid õigel ajal käsitades, suudeti plahvatusest hoiduda. Sarnased juhtumised olid isiklike koosseisu juures tuntud „surmasõlmede“ nimetuse all. Ainult üks kord tuli õnnetus, mis ühe inimohvri nõudis. Nimelt plahvatas traali väljavõtmise juures k/l. „Meemel“ üks lõhkepadrun, mille tagajärjel bootsman surma sai.

Peale seda kestis töö hoogsalt ja õnnetusteta.

Erandina esimestele aastatele, mil miinid ära hävitati, said sel aastal nad peale hädasohtlikkude säädiste kõrvaldamist Miini-ladusse antud, kus nad

uesti korda seatakse ja tarvituseks täiesti kõlblikuks tehakse.

Selle töö eest, mis eriti hädasohtlik (sest tuli paadiga üleskergitud miini juurde sõuda ja seal hädasohtlikud osad ära kruvida), maksti tasuks 2000 marka miini pealt, mida meeskond „kirstu rahaks“ nimetas.

Kuni viimase ajani möödus kõik hästi ja juba jõuti tööga lõpule.

Viimasel lõpupäeval, 14. novembril s. a. tehakse traalereitele veel ülesandeks — välja sõita Soome lahte, juba läbitraalitud kohale, ja seal toimida katseid k/l. k/l. „Marduse“ ja „Meeme“ võimete kohta sügavvee traalimise alal; kuid viimane päev, mis veel pealegi reede oli, sai saatuslikuks meie merijõududele.

14. november 1924.

Kena, soodsa ilmaga lähivad k/l. k/l. „Mardus“, „Meeme“ ja „Tahkona“ varahommikul merele.

Saabudes määratud kohale, lastakse „Meemelt“ ja „Marduselt“ traal 200 jala sügavusse, kuna traaler „Tahkona“ nende järgi liigub ja traalitud kohtele märgid asetab.

Võimsalt töötavad kahurlaevad, väljendades, et nendega ka 200 jala sügavusel traalimistõid on võimalik rahuldavalt toimida.

Ühetasaselt möödub päev, kuid üllatust toob asjaolu, et 200 jala pealt jällegi miine leidub. Kostuvad lõhkepadrunite plahvatused ja varsti kerkivad ka veepinnale ankrust plahvatuse tagajärjel vabanenud 3 miini, mis peale hädasohtu tege mist k/l. „Marduse“ tekile asetatakse.

Kosteb jällegi tume plahvatus vete sügavuses, kuid asjatult jälgivad kõikide pilgud traali, — miin ei kerki sealt.

Järgneb nõndanimetatud „saagimine“, mis selles seisab, et üks traalereitest peatub ja teine täie käiguga umbes 100 sülda ette sõidab. Seda tehakse vaheldamisi. Kuid tagajärgi ka see ei annud.

Sügispäev jõuab juba õhtule ja et enne pimedust rasket traali välja saada, algati kell 2.15 traali väljavõtmist.

Paremal pool „Mardust“ asub „Meeme“, kuna vasemal „Mardust“ umbes 20—30 sülla kaugusel „Tahkona“ seisab.

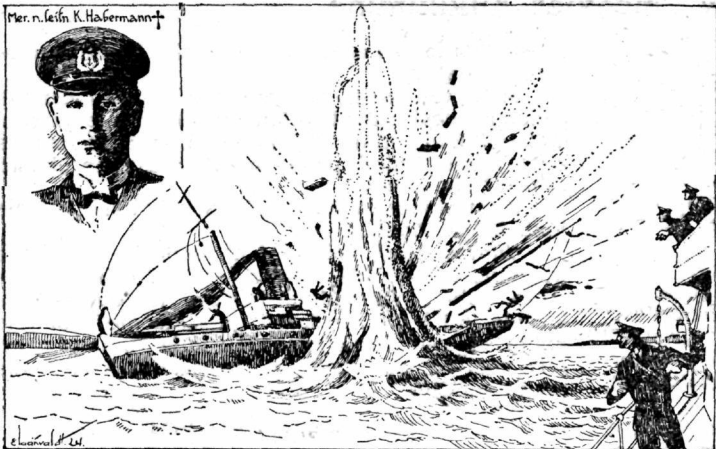
„Mardusel“ ja „Meemel“ on kõik meeskond traali väljavõtmise kallal tegevuses. Mõlemil laeval juhivad tööd ohvitserid, seisest ahtri pardal ja uurides pikkamisi väljalüglevat traali.

„Mardusel“ läheb töö edukamalt, kuna „Meemel“ see raskem tundub. Ennustatakse, et miin traalis peitub. Seda näib tõendavat ka asjaolu, et poid on asetunud kolmnurgana, mille kaugemas tipus peab mingisugune raskus peituma.

Vahepeal veab traali raskus mõlemad laevad kokku ja „Meeme“, kes veidi „Mardusest“ taga-pool, ligineb oma vööriga „Marduse“ ahtrile. Et kokkupuutumist ära hoida, hoitakse pootshaagid vastu ja „Meeme“ komander tahab käsutussillale minna, et käiku anda. „Meeme“ ahtrile töö juurde jääb komanderi abi meriväe noor-leitnant Habermann, kes najatub relingile, hoides kinni lipuvar-dast. Kõik püsivad teadmatuses eeloleva õnnetuse üle, sest ei ole mingit märki selleks.

#### Miini plahvatus.

Järsku kostab hirmus plahvatus. „Meeme“ kaob suitsupilve, achter kerkib veidi üles ja kistakse hirmsa jõuga laeva küljest kuni masina ruumini



ära. Ümberringi sajab tumeda suitsu sees pilpaid ja igasugust prahti. Ühtlasi on kuulda appihüüdu ja hoigamisi. „Marduse“ peal on plahvatuse jõud kõik pikali visanud, kuna „Meemel“ suurem osa meeskonnast üle parda on paisatud, ainult mõned üksikud püsivad veel vööril. . .

Peale suitsu lahtumist avanes juuresolijaile õudne pilt: kahurlaev „Meeme“ oli 45° trimmiga, achter vee all, taklas purustatud, masti küljes riide-tükid, ja laeva ümber vees kostsid appihüüded, ning oli näha ujuvaid inimkogusid.

Viibimata sõidab „Tahkona“ uppujate vahele ja algab nende päästmist, kuna „Marduse“ pealt paat kiiresti appi ruttab ja laevalt ühtlasi pääste-vahendeid vette pillutakse.

Viimasel hetkel suudetakse päästa juba uppuvat meriväe noor-leitnant Haberman'i, kes raskesti haavatud.

Kui kõik haavatud päästetud, viib „Tahkona“ nad „Marduse“ peale, kes kohe Tallinna sihis minema sõidab, kuna „Tahkona“ „Meeme“ pääst-mistõid algab.

#### K/l. „Meeme“ hukkimine.

„Meeme“ oli plahvatuse hetkel täie auru all. On karta sissetungiva vee tõttu katla plahvatust. Et sellest hoiduda, lähevad ennustsalgavalt „Tahkona“ pealt masinist allohvitser Kaup ja kütja Särnglepp „Meemele“ ja avavad auru kaitseklapi.

Peale seda võetakse „Meeme“ puksiiri, et teda Naissaare alla madalikule viia. Vahepeal kogub läbi viigastatud veekindlate vaheseinte ikka rohkem vett masina ruumi.

Pukseerides umbes 10 minutit, selgub, et „Meeme“ paigast ei liigu: Traal on veel kinni. See raiutakse lahti ja algab uuesti pukseerimine, mis aeglaselt sünnib.

Kell 5.30 on märgata, et „Meeme“ vee alla hakkab sukeldama. Esiteks langeb laev küljeli ja siis tõuseb vöör üles kõrgele ning peale pukse-trossi katkiraiumist kaob ühe minuti jooksul veepinnalt. Selle hetkega lõpetas kahurlaev „Meeme“ oma ajaloo, olles ligi 9 aastat auga Eesti lippu teeninud

„Tahkona“ teeb veel kindlaks tema puhke-paiga, mis umbes 2-he miili kaugusel Naissaare rannast — 25 sülla sügavuses.

#### K/l. „Mardusel“.

Vahepeal sõidab „Mardus“ kiirel käigul Tallinna poole. On püütud raadio teel õnnetusest teatada, kuid see on nähtavasti plahvatuse taga-järjel rikkis. Naissaare kohal tuli võimalus kalurite läbi sündmusest Naissaare komandandile teatada, kes selle teate Tallinna edasi andis.

Haavatuile esimest abi antakse velskeri poolt laevas. Haavatuid on 7, kuna üks jäljetult kadunud.

Saabudes Tallinna kell 5.25 p. l., on juba Merijõudude juhataja k. t. meriväe-kapten Salza sadamas, kes isiklikult päästelaevade väljasaatmist korraldab ja samuti haavatuete vastu-võtmist. Haavatuid Sõjav. haigem. saates selgus, et mer. noor-leitnant Haberman'il on puusaluu purustatud ja sisemine verejooks, kuna kergemate vigastustega on — bootsmann Kompa, I j. madr. Hall, I j. madr. Vaim, II j. madr. Mikk ja II j. madrus Pöder (k/l. „Meeme“) ja sädetel. noor.-allohv. Reinhold (k/l. „Mardus“).

#### K/l. „Meeme“.

K/l. „Meeme“ oli Vabadussõja ajal Landeswehrilt vallutatud ja tema endine nimetus oli „O“. Ta on hinnatud 1920 aastal 1.500.000 m. peale. Pikkus — 87,5', laius — 21,0', ja maksimaalne süvis — 10,5'. Vee väljasurve 146,2 tonni, masinate võime 200 H. P., kiirus — 10 sõlme.

Ehitatud 1911 a. Göteborgis Götaverkeni tehastes.

Relvastatud oli sõja ajal 4 kahuriga, kuna rahu ajal üks 75 m/m. kahur oli. Ohvitserid — 4 ja meeskonda — 19.

Kuni käesoleva ajani kuulus „Meeme“ Läänemere laevastiku divisjoni koosseisu ja et nemad ühetübilised „Mardusega“, siis olid neil täita ühesugused ülesanded: vahilaevadena, märkide pukseerimiseks kahurlaskeil, farvaateri traalimiseks, merikindlustele sidepidamiseks jne. Mõõdunud aastal oli „Meeme“ tegevuses ühes t/p. „Suleviga“ (end. Saksa „A 32“) ka päästetöil.

„Meeme“ ja „Mardus“ on ehitatud jõelaevadeks, kuid nende soodsad meriomadused võimaldasid kaunis hästi neid kasutada ka merel.

Mis õnnetuse põhjuseks on, selle juures ei või lahkuminevaid arvamisi olla. Nähtavasti oli miin traali kinni jäänud, kuid siiski oli miinirepp vigastada saanud. Traali hiivamisel, kui ankur hakkas põhjast kerkima, katkes veel terve osa miinirepist ankrude raskuse mõjul (miini ujuvus on positiivne) ja miin kerkis üles, ning põrgates vastu laeva ahtert, lõhkes. Sealjuures kisti plahvatuse jõul tükkideks lähedalolev komendoor Johannes Karus, kuna tööde juhataja mer. noor-leitnant Haberman raskesti haavata sai. Õnnelikul kombel said teised vähem haavata, sest olid umbes 2 sülla võrra plahvatuse tsentrumist eemal.

On siiski lootust „Meemet“ üles tõsta ja ümber ehitada, sest laeva masinad on vigastusteta.

#### Õnnetuse ohvrid.

Mer. noor-leitnant Karl Habermann on pärit Lääne maakonnast Vaikna vallast, kus isa jõukas põllumees. Ta oli 25 aastat vana, lõpetanud Tallinna realkooli ja Meriväe kadettide kooli rahuaegse kursuse. Vabatahtliselt vabadussõja ajal teenistusse astunud meriväkke 19. veebr. 1919 a., kus pärast k/l. „Lembitu“ peale meriõppuriks astus ja sealt üle viidi Sõjakooli meriväe klassi. Lahingutes ülesnäidatud vahvuse eest on temale annetatud II liigi 3. järgu Vabadusrist, ja tasuta maa normaaltalu suuruses. Peale meriväe kadettide kooli lõpetamist teenis lühikest aega Meriväe ekipashis, kust komandeeriti lendurvaatlejate kursustele, mille lõpetas. Peale seda teenis Läänemere laevastiku divisjonis kompani ülemana, kust ta 27. oktoobrist komandeeriti traalerite salkkonda k/l. „Meeme“ komanderi abiks. Erialaks oli kahurala.

Habermann'i perekonnal on poja kaotus isearanis tuntav, sest sügisel sai hobuse lõhkumisel õnnetumast surma tütar, kuna hiljuti suri ka üks nende poegadest.

Komendoor Johannes Karus on pärit Saaremaalt, Leisi vallast, Liikülalt, vallaline, 21 a. vana elukutse poolest merimees.

Meriväkke teenistusse võetud 1. märtsil 1923 a., kus esialgul Meriväe ekipashis teenis ja seal kahurala kursused lõpetas, pärast teenis m/r. „Lennukil“, kust üle viidi k/l. „Meeme“ peale ja komandooriks määrati

16. novembril oli mer. noor-leitnant Haberman'i põrmu saatmine tema kodukohta Kulla-

maale, mis suure rahvahulga osavõttel sündis. Saatjate seas olid peaaegu kõik meriväe ohvitserkond ja 1 pataljoni dessanti laevadelt. Rohkearvuliste leinapärgade seas paistis silma H-ra Riigivanema elavatest lilledest pärg. 23-dal novembril asetati mer. noor-leitnant Haberman Kullamaa surnuaiale maamulda, mis ajaks kohale olid ilmunud meriväe esitajad ühes meriväe orkestriga.

Haua mälestati kaasvõitlejate poolt kadunud leinakõnedes.

Vaibus enneaegselt elust noor isamaa kaitsja ja ei leidnud tema oma viimast rahupaika mitte selles elemendis, kus tuli tegutseda elukutseliselt — merivoogudes, vaid saatus võimaldas temale saabuda igavesele unele kodumaa mullas.

Teist ohvert mälestas terve merivägi 18-dal novembril s. a. Selleks päevaks ilmus Merijõudude juhataja eri-leinakäskuriki, kõik laevad olid leinatunnustega, lipud pooles vardas.

Kell 12 saabus „Meeme“ õnnetuse kohale torpeedopaat „Sulev“, kes kadunud komendoor Johannes Karus'e põrmule viimast auavaldust väljendas 3 kahurpauguga.

Samal hetkel on Tallinnas sõjalaevadel meeskond leinaparaadil. Kõlab leina koraal: „Ligemal Jumal Sull“ ja merijõudude juhataja k. t. meriväekapten Salza tuletab meele tunni tähtsust.

Peale selle kõlab hümn „Mu isamaa mu õnn ja rõõm. . .“ ja viimse salmi helidel tõusevad pikkamisi topi lipud ja algab igapäevane askeldamine. . . .

\* \* \*

K/l. „Meeme“ hukkamisega sai meie noorele merijõule osaks esimene suurem kaotus. Seni oli meid saatus hoidnud ja ka Vabadussõja ajal tulime läbi ainult vähemate vigastustega laevade juures.

Ühtlasi väljendab see kurb sündmus, et meri-olukord ka rahuaegses tegevuses ikkagi ei võrdu olukorrale teistes väelikes. Siin tuleb isiklises koosseisul alati arvestada hädaohuga, kus tihti terve laev hukkub kogu meeskonnaga.

Suuremaid meriõnnetusi on peale ilmasõda ka välisriikes ette tulnud. Ka liihtharjutuste olukorras juhtub neid ja isegi suurima inimohvrite arvuga.

See ei tohiks aga meid heidutada; meie riigikaitses on tähtis eriti rannakaitses, ja selle kindlustamise sihis tuleb meil edasi rühkida; tuleb igal ajal valmis olla eneseohverdamiseks, kui seda isamaa nõuab.

Lgs.

## Autotranspordi mõjuavaldamine taktika peale.

Nõukogude sõjaajakirjas „Punaväe tehnika ja varustus“ s. a. Nr. 125, käsitab keegi N. Saposhnikov eriartiklis autotranspordi mõjuavaldamist taktika peale.

Tähendatud küsimuse arutamine punaväe sõjaasjatundja poolt võiks ka meile teatud huvi pakkuda, mispärast allpool mõned väljavõtted N. Saposhnikovi artiklist toon.

Artikli alguses toonitab autor, et autotranspordi üldine tähtsus sõjanduse suhtes olevat küllalt selge kõigile nõukogude sõjaasjatundjatele, kuid tema mõjuavaldamist taktika peale olevat veel vähe Nõukogude sõjaajakirjanduses puudutatud.

Taktilise valve teostamise arvustuse alla võtmise juures arvestatakse tihtilugu vaenlase kaugusega, tähepannes, muidugi teada, ka muid andmeid. Kui valve osad asuvad mitme päeva teekona kaugusel, siis määratakse valve vähemas suuruses ja üldse ollakse vähemal määral valmisolekul. Olemasolev Vene 1917 a. väljaantud vastav määrustik ei määra üldse mitte kindlaks, mida öieti tuleks arvata ütluse all: „mitme päeva teekonnad“. Jalgväe suhtes mitme päeva teekonnad on umbes 60—70 klm., kuna aga ratsaväe suhtes see enam mitte poleks mitmepäeva teekonnaks. Kui aga võtta diviisi, mis asetatud veoautodele, siis võrduks tähendatud kaugus vaevalt üheainukese päeva teekonnale.

Autotransport on võimaluse loonud ümberpaigutada kiires korras mitte üksnes raskusi, vaid ka terveid väeüksusi.

Ilmasõjas teostati esimest korda vägede ümberpaigutust autotranspordi abil prantslaste poolt õige hiilgaval viisil Marne lahingu ajal.

Kui tarvis oli kindral Maunoury armee toetuseks kiires korras ümberpaigutada 7 prantsuse diviisi, käskis oma algatusel toleaeagne Pariisi kuberner kindral Galliéni kinni pidada kõik Pariisi tänavatel liikuvad autod ja saata neid 7 diviisi vedamiseks. See asjaolu andiski Prantsuse autojuhtidele põhjust lugeda endid peategelaste hulka sakslaste lüüasaamise juures Marne lahingus. Verduni kindluse kaitsemisel kasutati õige laialdaselt autotransporti määratute raskuste ja tuhandete meeste ümberpaigutuseks, missugusel asjaolul oli väga suur tähtsus sakslaste rünnakute tagasilöömise suhtes prantslaste poolt.

Pärast neid edukaid katseid pöörati Prantsuse väejuhatuse poolt järk-järgult ikka suuremat ja suuremat tähelepanu autotranspordi vahendite kasutamise peale, mille tagajärjel autotransport märksa kergendas raudteede tegevust, vabastades neid osaliselt vägede vedamisest. Autotranspordi tarvis seati korda täieline teede võrk, jaotates seda piirkondadesse, kuhu määrati eripersonaal korra alalhoidmiseks. Mõõda teede võrku seati üles kindel telefoniühenduste võrk, mis võimaldas vägede juhatusele täpset informatsiooni sõjaväe eshelonide liikumiste kohta veoautodel.

Suurema väeüksuse asumisel reservi tegeva väe seljataha, kohustati selle väeüksuse staapi välja võtta täielikku ümberpaigutuse kava autotranspordi abil samasugusel viisil, kui seda tehti ümberpaigutuste kavade väljatöötamisel raudteesid mõõda. Selleks otstarbeks määras rinde ehk armee juhataja kindlaks, missuguses sihis oli tarvis ette valmistada väeüksuse ümberpaigutust. Väeüksuse üfema kasutusse nimetati üks auto-väeosajuht, kelle ülesandeks oli uurida väeüksuse piirkonnas teede võrgu seisukorda ja kindlaks määrata väeosade veoautodele asetamise kohti. Autoväeosa ülemaga üheskoos töötas väeüksuse ülem välja ümberpaigutuse kava, missuguses iga väeosa kohta kindlaks määrati järgmist:

1. Veoautodele asetamise koht;
2. asetamise aeg ja
3. materjalise osa suurus, mida väeosad ümberpaigutamisel veoautodele pidid kaasa võtma.

See ümberpaigutuse kava töötati välja niivõrd detailselt, et võimalik oleks väeosade asetamist veoautodele teostada igal ajal, päeval ja öösel.

Autorongid ehk transpordid seati Prantsuse sõjaväes kokku niimoodi, et autotransport võis ühekorraga enese peale mahutada kas jalgväe pataljoni ehk kahurväe divisjoni. Sarnase autotranspordi pikus ulatas umbes 2 kilomeetrit.

Diviiside vedamiseks tarvitati järgmisi autotranspordi tüüpe:

a) transpordid, mis vedasid diviiside täielikku lahingkoosseisu, ühes kahurväega ja sidumissalgaga, kõigi hobustega ja vooridega;

b) transpordid, mis vedasid diviiside jalgväge ja osa voorist ühes hobustega, aga ilma kahurväeta;

c) transpordid, mis vedasid jalgväge ja ühte väikest osa voorist hobustega; see autotranspordi tüüp oli lähedalt sarnane „b“ tüübile, kuid temaga veeti märksa vähemal arvil hobuseid, kuna toitlusvoore ja väljakööke üldse ei veetud;

d) transpordid, mis vedasid ainult jalgväge.

Vägede veoautodele asetamise juhtimiseks määrati reguleerimise komisjon, kes asus veoautode paigunemise

piirkonna ja veoautodele asetamise suuna vahel. See komisjon juhatas veoautode normaalset liikumist asetamispunktidele. Harilikult tulid pataljonid asetamispunktide juurde iga ½ tunni ja kahurväe divisjonid — iga tunni tagant.

Pataljoni asetamine veoautodele nõudis 20 minutit ja 75mm patareid — 40 minutit. Iga transport asus teele ja jõudis täpselt kohale ettemääratud ajal, raudteerongide liikumise sarnaselt. Autotranspordi liikumise kiirus olenes teede seisukorrast ja maastiku reljeefist; liikumise keskmiseks kiiruseks loeti 15 km tunnis.

Vägede väljalaadimine sündis iseäralise komisjoni juhatusel, mis koosnes ühest ümberpaigutatavasse väeüksusse kuuluvast kindralstaabi ohvitserist ja auto väeosa esitajast — ohvitserist. See komisjon töötas selle väeülemale juhtnõore järele, kelle käsutusse väeüksus paigutati.

Diviisi ümberpaigutamine nõudis 600 kuni 1100 veoautot — vastavalt sellele, missuguseid autotranspordi ja veoautode tüüpe tarvitati. Diviisi kolonni sügavus ulatas 15—28 kilomeetrit.

Prantsuse autotransport töötas ilmasõja ajal õige suure intensiivsusega, saavutades viletsate teede ja raskete kliimaliste tingimuste juures hiilgavaid tagajärgi — märksa paremaid, kui oleks saavutatud raudteerongide kasutamise. Mitmed sakslaste suuremad pealetungid 1917—18 a. aeti prantslaste poolt nurja kiirete vägede ümberpaigutustega autotranspordi abil.

Vene rindel toimetati ilmasõja ajal sarnasel teel vägede ümberpaigutusi autotranspordi nõrga arene misastme ja viletsa teede seisukorra tõttu õige harva. Näituseks autotranspordi kasutamisest Vene rindel võiks tuua 170. Molodetshenski jalgväe rügemendi ümberpaigutust Ströpa jõeäärsete operatsioonide ajal Butshatsi raioonist — Czernovitsi raiooni.

Poola-Vene sõja ajal aga teostati mitu korda õige edukalt suurematki autokolonnide reisisid vaenlase sügavasse seljatagusesse.

Suure eduga viisid läbi poolakad 11—12.IX.1920 a. punaste rinde sügavas seljataguses oleva Kovel'i linna ootamata valdamise autokolonni abil. See kolonn koosnes 8 soomustatud Fordi-süsteemi autost ja 40 veoautost; veoautodele olid asetatud 2 pataljoni jalgväge kuulipildujatega; peale selle oli veoautode külge kōidetud 2 patareid 3-tolliliste kahuritega. Seda kolonni saatsid mitmed mototsiklid, millede ülesandeks oli luureteenistus ja sidepidamine. Enamlastel olid sel ajal Kovel'i koondatud 7. ja 25. kütidiviiside staabid, 1. ratsaarmee poliitiline valitsus, mitmesugused seljatagused asutused ja hulk sõjavaruustust. Kõik need asutused olid paigutatud Kovel'i ilma kindla kaitseta. Poolakate kiire ja ootamata tungimine Kovel'i linna tekitas punaste staapide ja seljataguste asutuste seas suurt paanikat. Mõni minut pärast poolakate linna ilmumist põgenesid punased suures korratuses Lutski kivitee sihis, jättes kaootilise seisukorda maha oma staabi ja asutused. Linn sattus poolakate kätte täitsa ilma lahinguta. Linna valdamisel võtsid poolakad tule alla otekohe punaste staabid, sundides neid silmapilkselt põgenema; peale selle valdasid poolakad reisijate vaksali, takistades punaste eshelonide väljapääsemist Kovelist, mille tagajärjel ainult ühelainsamal punaste eshelonil õnnestas linnast pääseda. Kõik väljakõud linnast kindlustasid poolakad traattõketega, seades nende juurde väiksearvuliseid valvepostid kuulipildujatega; oma pääjõud koondasid poolakad reisijate vaksali juurde. Linnas edukamaks kaitseks punaste vasturünnakute (kontrattaakite) vastu moodustasid poolakad soomusautodest ja kergest kahurväest liikuva reservi, mille ülesandeks oli kiires korras liikuda nendesse linnaosadesse, kuhu võis oodata punaste päletungi. Korra alalhoidmiseks kurseeris vahetpidamata mõõda linna 1 soomusauto.

Kõik 7. punase kütidiviisi ülema katsed vasturünnakuga uuesti linna vallata äpardusid täielikult, sest võimata oli laiali valgunud punaseid väeosasid uuesti kokku koguda. Koveli valdamine poolakate poolt punaste sügavas seljataguses, avaldas õige rõhuvat moraalselt mõju punaste vägede peale, kes rindel asusid, tekitades nende seas suurt segadust. Kuivõrd suur oli see segadus, tõendab juba see asjaolu, et kiires korras alustatud taganemisel ei mõeldudki Brest-Litovski-Koveli vahelise raudteeliini hävitamise peale.

Selle tagajärjel võisidki poolakad järgmise päeva hommikul Koveli linna takistamata juurde tuua ühe eshe-looni jalgväge mööda Brest-Litovski-Koveli raudteed. Samal ajal oli aga punaste väerind Kovelist veel kaugel lääne pool.

Terve punaste rinde peaaegu ilma vastupanuta taganemine 100 klm kaugusele on suurel määral seletatav Koveli valdamisega poolakate poolt. M.

(Järgneb.)

## Läti ja Eesti sõjaväe lennukoolide lähenemine.

Teatavasti viibisid käesoleva aasta augusti kuu lõpul Läti sõjaväelendurid külalistena meie lennuväes. Kuna meie lendurid pisut varemalt külalistena Riias käisid, siis kujunes mõlemi riigi lennuvägede vahel tutvus ning kindel sõprus.

Nõnda peab see ka olema. Mõlemad pooled on sellest tõsisel arusaamisemisel ning see sõprus ei vähene, vaid süveneb kahtlemata veelrohkem. Kasu on sellest mõlemile juba rahuaja töös, rääkimata koostööst vaenuväljal. Mitte üksnes lennuväes, vaid kõigi väelikele tutvunemise ning sõpruse loomist kahe liitlase vahel tuleb ainult tervitada. Läti lennuväelased, olles külaskäigul Tallinnas ja Tartus, tutvunesid meie lennuväega kaunis põhjalikult, kusjuures neile nähtavasti kõige rohkem huvi pakkus meie lennukool. Meie naabritel — lätlastel on praegu käsil oma lennukooli ümberkorraldamine, mis sugune võimaluste kohaselt igatpidi hästi organiseeritakse. Meil olevate andmete järele on Läti lennukool saanud uue suure hoone, tarviliku tehnilise varustuse ja laialised rahasummad.

Hiljuti viibisid Tallinnas Läti lennukooli juhataja kapten Indan ning kaks instruktorit, leitnant Kampar ja leitnant Kandi, kes meie lennukooli tegevust lähemalt uurisid. Lähivaatamise alla kuulusid õpetamise põhimõtted, õpekavad, tehniline sisesead ning

õpeabinõud, missugune töö nädala päevad kestis. Mõttevahetusel selgus, et meil lennukoolis praegusel ajal lendurite ettevalmistus täielikum on, kui naabril, mis tingitud on meil tarvitada olevatest õpelenikutest.

Kapten Indan avaldas kindlat arvamist, et nende lennukool meil juba tarvitusel oleva õpelennuki tüübi peale üle läheb. Ilma et meie tahaks omale mingisugust reklaami teha, peame kapt. Indan'i seisukohta õigeks pidama, sest iga lendur peab läbi minema kõrgema pilotashi; seda võimaldab aga vastav koolilennuk. Peale selle tekkis mõttevahetustel küsimus, kas on otstarbekohane ja kasulik maa- ning merilendureid õpetada eraldi, nagu see praegu Lätis sünnib, muidugi olukorda igakülgselt arvesse võttes. Ei ole kahtlust, et ühine kool parem on, kui kaks eraldi kooli, missuguse põhimõtte järele meie lennuväes juba 1921 a. saadik merilendurite eraldi õpetamine ära jäeti. Meie lennuväelastel on kavatsus lähemas tulevikus oma ametivendade poole Riiga sõita, et nende lennukooli ümberkorraldamise

### Läti sõjaväe lendurid meie lennuväge külastamas.



Istuvad vasakult paremale: leitnant Kandi — motoristide klassi juhataja; kapten Indan — Läti lennukooli ülem ja leitnant Kampar — laskeasjanduse instruktor.

Seisavad vasakult paremale: van. leitn. Schtschepotjev — aviomehanik-instruktor; leitn. Post — Eesti lennukooli ülem ja kapten Abel — pommipildumise instruktor.

töid vaadata ja sealt kasulikke näpunäiteid kaasa tuua. Üldse tehti omavahel kindlaks, et vastastikused lennud tihedamini aset peavad leidma; see on seda enam võimalik, et Riia ning Tallinn kõigest kahe tunni pikkuse lennuaja kaugusel asuvad. A. S.

## Lendurite ettevalmistamine Lätis.

Läti lennukooli ülem, kapten Indan, on „Latvi-ja Kareivis'i“ kaastöölisele järgmist seletanud: Lendurite ettevalmistamine sünnib lennukoolis ja divisjonis, — eskadrillis. Lennukoolis valmistatakse ette igasuguseid eriteadlasi: lendureid, motoriste, aerolooge, piltnikke j. n. e. Sisseastumise juures on nõutavad vastavad üldteadmised, sest koolis õpetatakse ainult eriteadmisi. Peale kooli lõpetamist astuvad teatava ala eriteadlased, divisjoni — eskadrilli, kus nad oma õppimist jätkavad ja omal alal edasi harjutavad.

Koolis on 5 osakonda. Õpetus on kõigiti hästi korraldatud. Peale ülikooli õppejõudude peavad ettelugemisi ka kõrgemad sõjaväelased: sõjaväe ülemjuhataja kindr. P. Radsinsch, sõjaväe insener Irbe, suurtükiväe inspektori abi Wahzeetis, j. t. Talvel pannakse suuremat rõhku teoreetiliste, kuid suvel praktiliste õppuste peale. Lennuosakonda, kus kursus 9 kuud kestab, võetakse vastu divisjoni motoriste. Teoreetilised ja praktilised tööd võetakse korraga läbi ja kursuse lõpetavad ainult need, kes õppuse igatpidi

## Vabadusristi kavalerid.



*Kapten Theodor Kalberg.*  
*Vabaduse Risti I liigi 3. järgu kavaler.*



*Kapten Eduard Marguson.*  
*Vabaduse Risti II liigi 3. järgu kavaler.*

Kapten Theodor Kalberg sündis 22. märtsil 1892 a. Tartu maakonnas Päidla vallas. Hariduse saanud Tartu kaubanduskoolis, mille 1911 a. lõpetas. Pärast kooli lõpetamist oli tegev Venemaal kaubanduslistes ettevõtetes.

Mobiliseeritud II järgu ratnikuna 1916 a. Tshita linnas. Lõpetas lipnikuna 3. Irkutski lipnikkude kooli ja määrati teenistusse 209. tagavara polku, kust suvel 1917 a. rooduga ilmasõtta, Rumeenia väerinnale 99. Jvngorodi polku täienduseks saadeti. Sõjategevusest osa võtnud noor. ohvitserina roodus ja kuulipildurite komandos ning side ülemana. Rumeeniast tagasi Eestisse jõudnud 1918 a. oktoobri kuu lõpul.

Asus Eesti sõjaväkke 19. nov. 1918 a. ja määrati ohv. reservi ülema käsutusse, kust kaitsepataljoni de formeerimisel üle viidi II Tallinna kaitsepataljoni. Mai kuus 1919 a. ülendud noor-leitnandiks. Juuli kuul s. a. viidi üle teenistusse Kaitseliidu staapi ja nimetati Vab. Kaitseliidu ülema adjutantiks. Leitnandiks ülendud 1920 a. algul. Mai kuus 1920 a. määrati vanemaks käskudetahtjaks ohvitseriks Rõjaväe Ringkonna ülema juurde. Alam-kapteniks ülendati 1920 a. kiiduväärt teenistuse eest.

1921 a. sügisel astus rahuaegsetele ohvitseride kursustele, mis 1922 a. kevadel lõpetas, ja selle järele teenis Sv. ringkonna staabis riviadjutantina, ning van. käskudetahtja ohvitserina. Kapteniks ülendud kiiduväärt teenistuse eest veebruari kuul 1923 a.

Sv. ringkonna staabi likvideerimise puhul viidi üle teenistusse Lennuväe rügementi 1. mail 1924 a., kus ennast ette valmistab lendur-vaatlejaks, ühtlasi ka eskadrilli ülema kohuseid täites.

Vabadussõja ajal ülesnäidatud sõjaliste teenete eest annetati temale Vabariigi Valitsuse poolt I liigi 3. järgu Vabaduse Rist.

Kapten Eduard Marguson on pärit Viljandi maakonnast Vana-Tännasilma l'vallast, sündis 8. märtsil 1897. Üldise hariduse sai Viljandi linna Barklai-de-Tolli koolis, mille lõpetas 1. mail 1916.

Ilmasõja ajal võeti Marguson Vene sõjaväkke 1. juunil 1916 a. ja määrati 172. tagavara pataljoni (Soomes Vilmandstradis), kust 16. oktoobril 1916 a. vabatahtlikult sõjaväljale läks ja Karpatides ja pärast Rumeenias lahingutest osa võttis. 31. jaanuaril 1917 a. komandeeriti Kiievi lipnikkude kooli ettevalmistuse komandosse, kus 4-dasse lipnikkude kooli määrati, mille sama aasta juunis lõpetas. Ohvitserina teenis esialgu Krasnoje-Seloos 176. tag. polgus, kust aga 3. augustil 1917 a. jälle vabatahtlikult lõuna väerinnale läks.

Eesti sõjaväkke tuli 2. veebruaril 1918 a. ja astus 2. Sakala rüg. Viljandis, kus teenis kuni 12. märts. 1918 a., millal sakslaste poolt demobiliseeriti.

Vabadussõja algul astus teenistusse 23. nov. 1918 a. ja määrati 4. jalgväe rüg., kus esiti ratsakomandos, siis 6. komp. vanema ohv. ja pärast sama komp. ülemana lahingutest Narva rindel ja Krasnaja-Gorka operatsioonis, kuni sõja lõpuni osa võttis.

Ülendati alam-leitn. 15. apr. 1919 a. ja leitnandiks — 7. jaanuaril 1920 a. Lahingus 24—25. nov. 1919 a. Fitinka küla all ülesnäidatud vahvuse eest annetati Vab. Val. poolt II liigi 3. järgu Vabaduse Rist.

Peale sõda viidi Marguson ühes 4-da pataljoni üle 1. jalgväe rüg. alla, kust 18. oktoobril 1923 a. peale alaliseväe ohvitseri-kursuse lõpetamist üle viidi Sv. üh. õpeasutuste kadettide pataljoni kursuse-ohvitseriks, kus ta praegu teenib. Kapteniks ülendati 24. veebr. 1924.

Peale II liigi 3. järgu Vabaduse Risti on kapten Margusonile Vabariigi Valitsuse poolt lahingus ülesnäidatud vahvuse eest autasuna annetatud tasuta maa normaaltalu suuruses.



hästi suundavad läbi teha. Pea igal kursusel tuleb ette, et mitte kõik, kes lenduriks soovivad saada, vaatamata hea tahtmise ja püüdmise ning individuaalsete võimete peale, selleks kõlbulikum ei ole. Motoristide osakonnas kestab õppus 8 kuud. Sinna võetakse sõjaväelasi peale reoõppuse lõpetamist. Teoreetilised ja praktilised tööd võetakse läbi paralleelselt, mille juures suuremat tähtsust antakse niisugustele teadmistele, mis motoristidele ja instruktoritele tarvis lähevad. Esimese järgu kursuse lõpetajad ülendatakse kohe kapraliteks. Lendurite, kui ka motoristide osakonnas võetakse läbi ainult need ained, mis teenistuse kohuste täitmisel otsekohe tarvilikud on. Kursus on kaunis laialdane, misparast ka lühikese õpeaja tõttu osavõtjatel palju tööd tuleb teha. Otsustades seniste kogemuste järele, on lendurite, kui ka motoristide kursused rahuloldavaid tagajärgi annud, sest kõik, kes kooli astunud, on selle ka edukalt lõpetanud. Et kool veel alles organiseerimise staadiumis on, siis ei ole veel kõike jõutud nii korraldada, nagu seda õppus nõuab. Samuti kannatab kool vastavate ruumide puuduse all.

Praegu seatakse koolis üles mitmesuguseid õppeabinõusid, mis tarvilikud praktilise õpetuse juures. Õppeabinõude poolest ei või kooli veel rikkaks nimetada, kuid hea tahtmise ja püüdmise juures saab see alatasa täiendatud.

Kapten Indani seletuse järele on Lätis aerodroom meteoroloogiliselt niivõrd hästi sissesetatud, et seal igal ajal, nii lumega, vihmaga, tuulega, kui ka ööseti õpelendusi võib korraldada.

Õhulaevastiku suurendamiseks tahetakse tulevikus uusi lennukeid muretseda ja uut, eeskujuliku aerodroomi ehitada. Rahalise toetuse saamiseks kavatakse seltskonna poole pöörata.

Lendurite ettevalmistamise asjus ei olla Läti oma naabritest maha jäänud, väljaarvatud Eesti, kus õpetuse praktiline külg paremini olevat korraldatud, kui neil, sest Eesti on omad lendurid välja maale komandeerinud, kus nad igasuguste meetodidega on tutvunenud. Samuti minna Eesti lennuorganisatsioon veidi lahku Läti omast. Leedus olevat lennuasjandus samuti korraldatud kui Lätis. Leedul puuduvad ainult merilennukid. Tr.

## Sõjaväeline ettevalmistus ja seltside sportiseerimine Poolas.

Sõjaväelise ettevalmistuse aade Poolas on rajatud puht-utilitaarsete sihtide realiseerimise peale — üldiseks rahvuslikeks ettevalmistuseks piiride kaitse jaoks tulevikus. Oma suuna ja tegevuse algete oodide tõttu äratab ta huvi spordi vastu noorsoo laialistes massides ja selgitab vanematele kodanikkudele kehalise kasvatuse ja spordi tarvidust hinge ja ihu kokkukõla arendamise suhtes. Silmaspidades tõsiasja, et tehniliseks ja taktiliseks tegevuseks, õppusteks laagrites ja võitluseks sõja ajal peab sõduril olema palju jõudu, vastupidavust, tugevust, terve keha, süda ja head kopsud ja et ta peab vastu pidama väsimusele, tuimusele, hirmule jne., — oli sõjaväelise ettevalmistuse kava aluseks võetud kehaline kasvatus: kergejõustik, võimlemine, kõiksugu mängud ja sport. Nii siis peaaegu kõik sõjaväeline ettevalmistus — tulevase sõduri kasvatus — on rajatud kehalise kasvatuse peale. Mis puutub meetodisse, siis on suurem tähelepanu juhitud spordi ja harjutuste peale, eriti gruppeeritud võistluste (klassid, koolid, laagrid, organisatsioonid) süsteemi järele, et seega sundida noori omavahel paremate tagajärgede saavutamiseks võistlema.

Need alused ja meetodid, mis vastu võetud algatajate poolt juba nelja aasta eest, andsid kõiksuguste takistuste peale vaatamata tuntavaid tagajärgi.

Suureks takistuseks esialgu oli vanemate ja kooli juhtide usaldamatus selle uue, militariseeritud (nagu paistis siis) meetodi vastu. Selle peale vaatamata areneb aga sõjaväeline ettevalmistus ikkagi ja saab seltskonnas õige populaarseks.

Nagu teada, areneb see töö kahes suunas: 1) õppiva noorsoo sõjaväeline ettevalmistus, s. o. koolirühmade organiseerimine, missugune ettevalmistus kõige kõrgemat arendamist taotleb suvelaagrite ajal ja 2) mitteõppiva noorsoo ettevalmistus, s. o. kaastõetamine ja toetuse andmine neile organisatsioonidele, kes oma sihiks on määranud terve hodaniku ja tulevikus hea sõduri kasvatuse.

Õppiva noorsoo sõjaväelise ettevalmistuse alal organiseeritakse ikka uusi koolirühmi ja ikka laialisemad noorsoo massid tutvunevad sõjakunsti alustega, mis äratab nendes ikka rohkemat ja suuremat huvi kehaliste harjutuste ja spordi vastu.

Koolirühmad organiseeritakse kõige kaugemates vabariigi nurkades, organiseeritakse seal, kus sport on

täitsa võõras ja kus teda loetakse rikkaste inimeste ajaviiteks.

1923 a. lõpul oli Poolas juba 290 kooli, kus olid organiseeritud koolirühmad, ja nendes 21.348 õpilast.

Koolirühmade osavõtmine spordi arenemistõöst sõjaväelise ettevalmistuse alal ei ole peaaegu midagi võrreldes laagri õppustega.

Ainult suve laagrites võib noorsugu, kes aasta jooksul kooli tööga seotud ja kus ei ole võimalust harjutuste peale mõeldagi, täitsa vabalt sporti ja harjutusi teha.

Siin, ilusamates Poolamaa kohtades, looduse rüpes, piütakse energiliselt lühikest 6-nädalist suve vaheajaga igakülgset ära kasutada, tutvunedes kergejõustikuga ja kõiksuguste spordi aladega.

Siin pannakse alused tulevastele klubidele, siit ammutatakse energiat noorsoo tegevuseks spordi alal, ja siin võrsuvad tulevased spordi pioneerid.

Noored, kes peale suvelaagrites viibimist täis energiat, tervist ja humoori, koju tulevad, teevad reklaami ja propaganda suhtes palju rohkem, kui kõik sellel alal kirjutatud raamatud.

Huvitavaks nähtuseks on see, et esimestel aastadel, 1922 a., emad omi poegi vastu tahtmist suve laagritesse saatsid ja sealjuures kõiksuguste tingimustega, kuna aga nüüd, mineval ja iseäranis tänava aastal, asjaolud täitsa muutunud on. Tänavuaastane kandidaatide arv oli palju suurem sellest, mis koh-tade järgi ettenähtud oli. nii et paljude palved tuli tagasi lükata.

Suve laagrite arenemiskäiku võib näidata järgmine tabel:

1922 aastal oli 39 laagrit 2000 poisiga.
1923 " " 74 " 4815 "
1924 " " 77 " 7000 "

Tänavuaastal olid kõik laagrid täis. Igaüks, kes isegi paar tundi laagris viibis ja nägi seal terveid, päikese käes pruunik põlenud lapsi — spordi harrastajaid, see võib suurema lootusega tulevikuks vaadata.

\* \* \*

Hoopis teist, aga võib olla veel suuremat osa seltskonna spordi arendamises mängib mitteõppiva noorsoo sõjaväeline ettevalmistus. Need noorsoo seltside liikmed, kes töötavad sõjaväelise ettevalmistuse alal, kuuluvad, peale „Zviazku Harcerstva Polskiego“, tööliste ja maameeste noorsoosse.

Sellel alal töötab, raskete materjaalsete tingimuste juures, terve rida organisatsioonid: „Sokol“, „Strzelec“, „Zw. Młodzieży Wiejskiej“, „Zw. Młodzieży Polskiej“ ja veel palju teisi, sõjaväelise ettevalmistuse ohvitser-instruktorite juhatusel.

Organiseeritud kehalise kasvatusena („Rady Wichowania Fizycznego“) ja sõjaväelise ettevalmistuse nõukogud, mis seisavad koos riigi ühiskondlike asutuste ja seltside esitajatest, aitavad igatpidi selgitada kõiksuguseid arusaamatusi ja raskusi.

Sellest asjaolust, et nendes seltsides üle 100.000 liikme on ja et iga aastaga, võiks isegi öelda — iga päevaga, liikmete arv suureneb, võib järeldada, et

nende seltside tegevuse tähtsus seltskonna spordiseerimise mõttes väga suur on.

Sõjaministeeriumi püüdmine seisab selles, et suveks laagritesse saata kõik noorsugu, eriti aga VI ja VII klassi õpilasi; sügisel ja talvel peetakse eraldi kursused seltside jaoks, mis organiseeritakse alamvõeliste ja üksikute seltside komendantide tarvis.

Nende kursuste kava kehalise kasvatusena suhtes on väga sarnane suvelaagrite tegevuse kavale. Tekivad ainult mõned muudatused, mis on ära rippuvad hooajast ja haridusest. Nii siis, esimese plaani peal on ka siin kehaline kasvatus ja mainitud kursuste lõpetajad võivad teatavas piiris olla kehalise kasvatus instruktoreteks omis seltsides. J. R.

## Ajakirjanduse ülevaade.

„Latvias Kareivis“ Nr. 250 toob endise Läti Põhja armee staabiülema, leitnant V. Osoli kirjatüki 1919 a. lahingute üle, millele toimetust omalt poolt veel järgmise märkuse juure on lisanud:

„Peale Needra protsessi, milles tunnistajate seletuste läbi Põhja-Läti sõjakäiku valgustati, ilmusid Eesti ajakirjanduses teravad vastuväielused. Kõige teravamalt astusid välja „Postimees“ ja sõjaasjanduse ajakiri „Sõdur“. Viimane, kui meie liitlase sõjaväe häälekandja, toob harilikult väga sõbralikku ja asjalikku informatsiooni meie sõjaväe asjaolude üle, kuid seekord oleme sunnitud teatud määral „Sõduris“ Nr. 40 ilmunud kirjatükile vastu vaidlema. Teeme seda sellepärast, et ka kõige väiksem vari ega arusaamatus ei tumestaks meie minevikku ja et meie alati selget pilku võiks heita päikesepaistelisesse olevikku ning tulevikku“.

\* \* \*

K. A. H. toonitab „Sõduris“, et Needra protsessis süüalune ja tema kaitsjad tõendanud, et Needra ei ole mitte sõdinud Läti, vaid Eesti, s. o. Eesti sõjavägedega vastu, sest viimased olevat rekvisitsiooni eesmärgil Lätisse tunginud.

Kui Võnnu ja Volmari juures, üldse Põhja-Lätis, oleks olnud ainult Eesti sõjavägi, oleks Needral palju kergem olnud oma sõjakäiku motiveerida ja ka lahingute ede oleks kahtlemata olnud teistsugune.

Needra, Golz ja landeswehri juhid (Simans) astusid 1919 a. mai ja juuni kuudel üles kui seaduslik Läti valitsus ja sõjaväe juhid ka, — osalt sellepärast, et Balodis Läti brigaadiga allus Golzile.

Läti elanikkudele ja liitlastele püüti selgeks teha (koosolekutel, üleskutsetes, lendlehtedes), et eestlased tulevad Lätist välja ajada ja see püüdmine ei jäänud tagajärjeta, iseäranis liitlaste juures (ameeriklane Grins).

Golz pidi sarnaste ehk teiste intriigide abil iseiseisva Eesti vabariigiga sõda algama, et viimase valitsusega toimida samuti, kui 16 apr. Liibavis Läti valitsusega, sest see oli kokkukõlas mõisnikkude huvidega (Balti hertsogi riigi idee) ja peaaegjalikult Golzi enese suureviisiliste edaspidiste kavatsustega. Balti riiki ühes Eesti-Läti parunite valitsusega taheti ära kasutada baasina; Judenitshi ja teiste Vena monarhistide ühendatud väerinnaga taheti kukutada Vene enamused, asutada Venemaal monarhia, liituda samasuguse Saksamaaga ja liitlastele kättetasuda. Kohtus püüdsid Needra ja tema kaitsjad tunnistajate abil tõendada, et Põhja-Lätis on olnud ainult eestlased, kes seal rekvireerinud ja konfiskeerinud, s. o. talitanud ühte viisi enamlastega ja kui seal ongi olnud mõned tähtsusetu Läti sõjaväe osad (Läti põhjaarmee grupid), siis ei ole neil olnud midagi ühist Läti riigiga, sest neid organiseerinud eestlased Läti enamlastest,

seega siis ei olnud nad mitte Läti, vaid Eesti sõjaväe osad. Siin tuleb avalikuks püüdmine, nii igapäevases elus kui ka kohtus Needrat ja tema kaaslasi Läti patriootideks ülistada, kes, algades sõda eestlaste vastu, kaitsnud Läti au ja huvi sissetungivate enamlaste taoliste eestlaste vastu. Oleks see operatsioon korda läinud, siis oleks neeralaste ja põhjalaste osad vahetatud olnud. Needra oleks olnud rahvusline kangelane, kuid põhjalased — äraandjad, kes oma riigi ja rahva huvid müüsid võõrale riigile, Eestile, ja ühes viimase sõjaväega sõdisid seadusliku Läti (Needra) valitsuse sõjaväe vastu. Nii siis ei olnud jutt mitte Eesti sõjaväest, vaid sellest, kui võrd tähtsusetu oli Läti Põhja armee. Sellest on näha, kui kitsastes piirides K. A. H. seda asja on valgustanud.

K. A. H. etteheide kohtule ja prokuröörile materjalide üle, mis puudutavad Eesti sõjavägede tegevust, nagu ei oleks need asjale juure lisatud, ei ole kohane. Minu eesmärk ei ole oma täheandustega segada meid kohtute kompetentsi, kuid loen tarvilikuks täheandada, et kohtul sel juhtumisel ei olnud tegemist küsimuse lahendamise — missugune osa lahingutes langes Eesti ja missugune Põhja-Läti sõjaväele, vaid kas Needra oma kaaslastega on väljaastunud Läti vastu, püüdes seaduslikult Läti valitsuselt võimu oma kätte kiskuda, või mitte.

Sellest vaatepunktist võis kohus huvitatud olla ainult Põhja-Läti sõjaväe ja Balodi brigaadi üle. Eesti sõjaväe üle aga ainult niipalju, kui võrd see oli tarvilik, et äraselgitada, missuguse eesmärgiga viimane Läti territooriumil asus ja sõdis: kas Eesti sõjavägi sõdis enda ja Läti riigi vabaduse eest, ehk Läti vabaduse vastu; missugune vahekord valitses Eesti ja Põhja-Läti sõjavägede vahel ja missuguse lepingu ehk läbirääkimise põhjal mõlemi riigi sõjaväed ühise vaenlase vastu oma tegevust algasid; kuidas oli konstrueeritud Põhja-Läti ja Eesti sõjavägede ülemjuhatus ja nende koostöö lahingutes? Kohtul tuli faktiliselt ja juriidiliselt konstateerida: 1) kas oli sarnast Põhja-Läti sõjaväge olemas, 2) kui oli, siis kas ta toetas seaduslikku, kuid 16. apr. 1919 a. kukutatud Läti valitsust, 3) kas vande seltslased (Golz ja Needra) on temale kallale tunginud ja kas ta sõjariistadega oma riiki nende sissetungijate vastu on kaitsenud? Nii, lühidalt kokkuvõttes, oli asi kohtule esildatud.

Meil, lätlastel, ei ole midagi selle vastu; kui avalikult ka seda äraselgitatakse, mida kohus küllaldaselt ei jõudnud läbi arutada, s. o. Eesti ja Põhja-Läti sõjavägede teenete küsimust sõjas Golzi vastu.

Meie ei tohi unustada, et mitte ainult ajalugu, vaid ka ühised tuleviku huvid nõuavad, et kõigis küsimustes üksmeel valitseks. Iga järeelmõtlemata sõna võib kõrgemal määral mõlemi naaberriigi ühisele tulevikule kahju tuua. Tr.

## Reserv-kapten Madis Reinthali mälestuseks.

Elavate hulgast on lahkunud kapten Madis Reinthal..

Algas teenistust I. Eesti rügemendis, lõpetas 7. rügemendis, kus vahadussõja lõpul oli II. pataljoni ülemaks.

Nende ridade kirjutaja õppis R. tundma teenistuse alal ja teda austama kui paremat ohvitseri ja meeldivamat inimest.

Peale Pihkva langemist püüti tublit osa sellest süüst veeretada 7. rügemendi peale. 7. rügement tervikuna ei saanudki Pihkva kaitsmisest osa võtta, vaid ta oli pataljoniidena ja vähemate üksustena antud teiste väeosade käsutusse.

Ilmusin teenistusse 7. rügementi septembri algusel 1919 a., kui rügement kaitses Irboska rajooni Belkovost kuni Teschevitsini (umbes 20 klm.). Ohvitserkonnal oli rõhutatud meeoleolu. Paljud neist lahkusid rügemendist, et teenida teistes väeosades. Nii sugustel rasketel momentidel tuleb eriti hinnata tublisid ja iseteadvaid inimesi, kes ei püüa üle jooksta kangelaste peresse, vaid kohale jäävad, et rasket olukorras lüüa paremat. Kapten Reinthal oli üks nendest, kes seda tööd õieti hindas ja teadlikult kohal püsis, et kaitseda vastutusrikkamat osa lõunarindest Pihkva ja Ostrovi kiviteede suunal ja kasvatada kangelasi.

Esimest korda kohtasin R. Kurkovo külas septembri algul 1919 a., kus ta viibis pataljoni varus oma 4. kompaniga. Mind üllatas R. poolt loodud kord ja puhtus, mis valitses sõdurite eluruumides, kui ka külatänavatel. Eriti köitis mind pilt, mida nägin kompani staabi õues: keset muru laud, laua juures noor ohvitser ja talumees (nagu pärast selgus — kompani noorem ohvitser ja külavanim); külamehed ja naised kartulikorvikestega sabas; sõdur kaalub kartulaid ja maksab raha. R. käsul osteti supirohelist. Külavanim ja talumehed seletasid, et nad kompani ülemale otsata tänulikud on loodud korra eest, sest kui sõdurid ise võtavad, siis rikuvad nad rohkem kartulipõlde, kui kartulaid tarvitavad. See korraldus on väga iseloomulik sel ajal, kus moodis oli „soomuse tegemine“. See oli R. poolt ilus näide seaduse korra ja võõra vara austamisest. Distsipliin põhjeb usul ülemuse õigluse sisse ja tema poolt loodud seaduse austamise eeskujus.

Kui pärast R. end ühes oma kompaniga esitles, siis paistis silma kõrge distsipliin, puhtus ja rõõmus meeoleolu. Sõduritega juttu ajades ei salanud nad, et on uhked oma juhi peale, kes neid oskab vääriliselt esitada lahingus ja puhkusel.

Juba septembri keskel 1919 a. algasid punased aktiivset tegevust lõunarindel. Alates 20. septembrist muutusid nende pealetungid suurtükiväe tugeval toetusel eriti ägedaks.

7. rügemendi rindel olid ägedamad lahingud Novaja ja Poddubje külade juures (Ostrovi kivitee suunal). Mõlemad külad hävitas vaenlane suurtükiväetulega. 100—150 sammu mõlemi küla ees asus kapten Reinthal oma 4. kompaniga. Lastes vaenlase kuni 300 sammuni, hävitas ta teda hästi juhitud

kuulipilduja- ja püssitulega ja peletas vasturünnakutega vaenlase salgad kaugele tagasi.

Pealtnägijana ei saa unustada seda ülevat meeoleolu, mis valitses R. ja tema kompanis: kultuurinimene oma sõpradega kaitses oma ilusat kodumaad metsikute salkade vastu, tundes oma jõu ja mõistuse üleolekut.

Kui hilissügisel 1919 a. Petseris rügemendi õppekompani moodustati, siis, õieti hinnates õppekompani töö tähtsust, määras rügemendi ülem kol-leitnant Kunnos (vana lahingu ohvitser, ilmasõjas mitu korda haavatud ja seal nooremleitnandist alampolkovnikuks tõusnud) õppekompani ülemaks kapten Reinthali.

R. õppekompani sai Pihkva grupi juhi kolonel Kubbo erilise tänu ja tähelepanu osaliseks. Kui tublim lahingu ohvitser, ei saanud kol. Kubbo Reinthali kompanist ilma vaimustusest rääkida. Pea tuli ka kompanil tegudega tõestada oma tublidust. Petserimaa venelased ja setup tõrkusid väkete kutsumise käsku täitmast. Saadeti õppekompani rühmadena Setumaa elavamatesse kohtadesse pool õppuse, pool jõu demonstreerimise sihiga. Resultaat oli hiilgav, kutsutavad hakkasid täpselt ilmuma.

„Nii illoza olli no operoodu mihe“, nii illostõ marssõ ja lauli, et endälgi tull' himo Eesti väenägi tiini. Halva es tu na' meife midägi ja tu hirm es oleki nii suur“...., nii karakteriseeris pärastpoole R. õppekompanid üks teenistusse kutsutud setu noormees.

Petserimaa nõuab eriti, et käskjad oleksid neist, kui inimesed, kõrgemal, et oleksid „ilozad“.—

17. detsembril 1919 a. tungis umbes 350-meheline punaste lööksalk läbi Põlsohnovo-Belkovo vahelise metsa Belkovo peale ja valdas viimase. Seal tungisid punased edasi Irboska alevi peale. Nende edasitung sai seisma pandud Veljejärve põhjapoolses otsas Mustjõe (Tshornaja) joonel asuvate vastupanupunktide n. n. „Kaponiiride“ poolt. Vasturünnakuga hävitati suurem osa punaste salgast ja võeti Belkovo tagasi. Punaste reservid jäid peatuma Veljejärve lõuna otsas oleval kungastel ja asusid neid kindlustama.

Katse, pealetungiga Belkovo poolt vallata neid künkaid, mis meile kaitse mõttes väga tähtsad olid, ei õnnestunud. Tundus tarvidus ülesande täitmiseks hea juhi ja eskujuliku üksuse järele, kes ootamatult ja hooga tungiks Veljejärve lääne kallast kaudu, metsaga kaetud mädasood mööda, punaste kallale.

Rüg. ülem leidis, et see ülesanne on jõudu mööda ainult kapten Reinthali ja tema õppekompanile. Õppekompani kutsuti Petserist välja 20. detsembril. Enne lahingusse minekut palus R. luba rügemendi staabi suures saalis paar laulu ette kanda. Mehed laulsid täis vaimustust isamaa laule. Oõsine lahing, mis neid ootas, tundus neile piduliku etendusena...

Luues punastele täielise ootamatuse, valdas R. oma kompaniga künkad väikeste kaotustega. Kuid just selles Belkovo lahingus saigi aluse Reinthali kopsuhaigus. Edasitungides läbi soose metsa, mis Veljejärve lääne kaldal, olid R. kui ka paljud tema



*Reserv-kapten Madis Reinthal,  
Suri tiisikusse 1. novembril 1923 a.,  
olles kooliõpetajaks Läänemaal.*

õppekompani mehed rinnuni porised ja märjad. Tuh jääda märgadena vallatud kaevikutesse kuni järgmise päevani. R. oli ennast raskesti ära külmetanud. Tema külmanud jalgu arstiti ambulatoorselt üle kuu. Pärast seda määrati R. II. pataljoni ülemaks, kellena püsis kuni oma teenistuse lõpuni.

R. kui ohvitseri ja inimese karakteriseerimiseks töin üldjoontes need üksikud etapid tema tegevusest vabadussõjas.

Sageli vaieldakse selle üle, kelle eriteenuseks lugeda vabadussõja hiilgavat võitu, — kas kõrgemate väejuhtide, nooremate juhtide või sõdurite omaks. Ei võiks seda lugeda ühegi nimetatud grupi kõikide liikmete eriteenuseks, vaid üksikute teeneks kõigis gruppides, kes oma hiilgava eeskujuga teisi kaasa

tõmbasid kangelastegudele. Kapten Reinthal oli üks ilusam eeskuju oma kaasvõitlejate keskel.

Lõunarinde ülem kolonel Puskar attesteeris 7. rügementi vabadussõja lõpul, kui paremat rügementi temale alluval rindel. Kaaluv osa sellest suurest tööst, mis meeolus langenud rügemendi kasvatuks kõikide juhtide poolt tehti, et selle resultaatid jõuda, langeb vaidlemata kapten Reinthal'i arvele.

Sihvakas, ruugejuukseline, sinisilmaline, julge, aus ja elurõõmus, täis palavat armastust isamaa vastu, täis usku oma kõrgesse juhi kutsesse, tublisti varustatud sõjaliste teadmistega, — niisugusena püsis ta jäädavalt vabadussõja kaasvõitlejate mälestuses.

Olgu temale kerge kodumaa muld!

E. A.

## Sõjaväelised teated välisriikidest.

### Läti.

3. oktoobril s. a. algasid Riias Läti ohvitseride akadeemilised kursused. Kursuste komandeeritakse ohvitserid mitmesugustest väeosadest, üldse 16 isikut. Kursusi juhatab kindral Penikis.

— Läti sõjainistri määruse järele on ohvitserid, kes hariduse täiendamise otstarbel väljamaale said komandeeritud, tagasi jõudmisel kohustatud õpeasutustes möödasaadetud aega Läti sõjaväes kahekordselt tagasi teenima.

Tr.

### Briti langenud sõdurite hauad Lätis.

Läti pastor Dr. Reinhardt on 9. novembril s. a. sisse õnnistanud eri matusepaiga Jelgavas (Mittavis) Nikolai kiriku surnuaia juures, mille Läti kõrgemad vaimulikud „Times“ teatel Suur-Britanniale kinkinud — Briti sõdurite ja meremeeste matmiseks, kelle hauad seniajani mööda Lätimaad laiali olid.

Briti Keiserliku haudade komisjoni esituse poolt on Lätis juba väljakaevatud 36 Briti sõdurit ja meremeest — Liibavis, Jelgavas, Tuksumis, Bolderaas, Krievenhoffis ja teistes kohtades, ning maetud sellele uuele Briti surnuaiale. Teiste uuestimaetute hulgas on ka 2 tundmata sõdurit.

Matusetalituse juures viibisid Läti sõja- ja kodanlised esitajad, kes haudade pärjad panid ja saadud abi eest Briti riigile tänu avaldasid. Läti Nikolai kirik on haudade korrashoidmise oma peale võtnud.

J. A.—n.

### Poola.

Poola sõjainistri korraldus väljaspool järjekorda sõidupiletite ostmise üle ohvitseride poolt raudteejaamades.

Sagedasti on Poola ohvitseride ja publikumi vahel raudteejaamades sõidupiletite ostmise juures kokkupõrkamisi olnud. Paljud ohvitserid on tihti sõidupiletid väljaspool järjekorda ostnud. Nüüd on sõjainister kindral Sikorski korralduse teinud, et sõjaväelastel pole rahuajal mingisugust õigust väljaspool järjekorda sõidupiletid saada. Sellest sõjainistri korraldusest on politseinikkudele teatatud, et need selle järele valvaks, et sõjaväelased piletid järjekorras ostaksid.

— Viimases Poola „Seaduste kuukirjas“ avaldab Poola ministrite nõukogu korralduse sõjaväe kasutamise üle seltskondlike julgeoleku alalhoidmiseks. Selle korralduse järele saavad need väeosad, keda selleks otstarbeks väljaspool oma garnisoni piirid kasuta-

takse, 75% lisatasu päevarahade normist, vastavalt aukraadile: ajateenijad saavad peale selle lisatoitu: 250 grammi leiba, 500 gr. kartulaid ja 25 gr. rasva-aineid päevas, kui nad seda teenistust üle 12 tunni kannavad.

K. U.

### Tsheho-Slovakkia.

#### Sõjainisteeriumi eelarve.

Tsheho-Slovakkia Sõjainisteeriumi käesoleva aasta eelarve võrdub 287 miljoni Tshehi kroonile. 1921 a. oli ta 146 miljoni krooni. Sellega on käesoleva aasta eelarve minevaastast 92,5 protsendi võrra suurem.

Et Tsheho-Slovakkias 13 miljoni elanikku on, siis tuleb igal elanikul sõjaväe ülevõlpidamiseks iga aasta ümarguselt 140 Tshehi krooni maksta.

K. U.

### Inglismaa.

Üleliigsed sõjalaevad. — „Sõduris“ nr. 19, lehk. 16 on näidatud sõjalaevade arv, mis Inglise mereministeerium Washingtoni kokkuleppe järele on ärahävitatud. Sama kokkuleppe järele tuleb inglistel veel sõjalaevu hävitada. Nii on praegu „Times“i teatel üks Portsmouthi sõjasadamas 11 üleliigset sõjalaeva, millest hävitamise, ehk mõnel muul teel tuleb lahtisaada. Kõige suurem neist on lahinglaev „Monarch“, mis 1925 a. jaanuari kuus sadamast välja viiakse Hurdi sügavikule põhja laskmiseks. Teistest hävitusele tulevast 10 sõjalaevast, mille hulka kuuluvad 8 veelust paati, on suuruse poolest „Monarch“ järgmine monitor „Lord Clive“. Veelustest paatidest tulevad hävitusele: „G-4“ ja „K-9“; kaks „P“ klassi veelust paati — nr. 46 ja 47 ning neli „P.C.“ klassi paati, nr. nr. 70, 71, 72, 73 ja kahurpaat „Raven“.

Ihunuhtlus mereväes. — Inglise mereväes on maksev ihunuhtlus, mida jagatakse vitsade näol kohtuotsuste põhjal seksuaalsete süütegude eest. Ihunuhtlus on Inglismaal maksev kodanlikes elus teatud kuritegude eest juba vanast ajast saadik. Mereväes tuleb ihunuhtluse tarvitamist väga vähe ette. Umbes 7 aasta jooksul s. o. 1918 a. kuni 1924 a. l. maini on „Times“i teatel mereväes 6 juhtumist ettetulnud, kus ihunuhtlust on kohtuotsuste põhjal tarvitatud.

Lennukite emalaevad. — Relvastuste piiramise kokkuleppe VII peatüki järele on lennukite emalaevade arv iga suurriigi kohta äramääratud järgmiselt: Inglismaal 135.000 tonni; Ühisriikidel 135.000 tonni; Jaapanil 81.000 tonni; Prantsusmaal 60.000 tonni ja Itaalia 60.000 tn. Selle juures ei tohi ühegi

## Meriväe noorem-leitnant Karl Haberman †.

Nekroloog.

14-dal skp. kell 12 öösel suri Sõjaväe Haigemajas raskete haavade tagajärjel mer. noor-leitnant Karl Haberman.

Reedel, 14. skp. kl. 14.30 lõhkes miin k/l. „Meeme“ ahtri all, mille juures sai raskesti haavata mer. noor-leitnant Haberman puusast ja jalast. Enne hingeheitmist tuli temal kannatuskarikas põhjani juua: peab valu olema, mida ei jõua välja kannatada sarnase suure tahtjuga mees, kui seda noor-leitnant Haberman oli.

Kadunu oli energilise, seltsimeheliku ja väga sobiva iseloomuga; sõprade ja seltsimeeste keskel oli lõbus, heasüdamlik ja seltskondlik. Teenistuses oli edasipüüdja, aga selle juures ei unustanud ilmasti teiste huvisid; töökas, väljapaistva korraldusvõimega ja igasugustes situatsioonides selgelt orienteeriv ohvitser.

Mer. noor-leitnant Haberman pidi lahkuma õige noorelt, 25 aasta vanuses. Sündis 30. detsembril 1899 aastal. Üleskasvanud Lääne maakonnas, Vaikna vallas oma isa talus (Hiiel). Üldise hariduse omanud Peetri realkoolis, mille lõpetas 1918 aasta kevadel. Kui vabadussõda lahti puhkes, astus vabatahtlikult meriväkke, teenides



alguses Meriväe ekipashis, pärast meridessant-pataljonis ja meriõpilasena k/l. „Lembitu“ peal, võttis osa kõigist nimetatud väeosade lahingutest.

Lahingutes ülesnäidatud vahvuse eest annetati temale 2. liigi 3. järgu vabaduse rist. K/l. „Lembitu“ pealt viidi ta üle Sõjakooli meriväe kadettide klassi, mis 1920 a. Meriväe kadettide kooliks ümber moodustati. Koolis oli kadunu üks paremaid ja virgemaist õpilasist. Kooli lõpetas Haberman 20. detsembril 1922 a. meriväe noorem-leitnandina. Peale kooi lõpetamist nimetati kadunu Meriväe ekipashi, kust ta 1922 a. algul komandeeriti lendur-vaatlejate kursustele, missugused vastavat kutset omades lõpetas. Peale nimetatud kursuste lõpetamist teenis Meriväe ekipashis jungide kompanis, matemaatika ja füüsika lektorina. Vahepeal teenis veel ajutiselt kompani ülemana. k/l. „Lembitul“ ja m/r. „Lennukil“. Meriväe ekipashist määrati teda m/r. „Vambola“ kompani ülemaks ja tänavu kevaldel spetsialisti abiks kahuralal. Tänavu sügisel komandeeriti ta ajutiselt k/l. „Meeme“ peale traalimistöõde lõpetamiseks, kus komanderi abina teenis. Siin tabaski teda ootamatult surm. Olgu armulised Sulle toonela väd.

A. Jürisson

lennukite emalaeva suurus üle 27.000 tonni vee väljasurvet tõusta. Merikahurite arv on lennukite emalaevadel piiratud, kuna zeniitkahurite arv vabaks on jäetud. Inglise lennukite emalaevade mahutusvõime on 25 lennukit 10.000 tonnise vee väljasurve peale ehk 2½ lennukit 1000 tonni peale. Tulevaste uute laevade juures arvatakse seda mahutusvõimet suurendada võivat 3 ehk rohkem lennukite võrra 1000 tonnise väljasurve peale. Selle Inglismaale lubatud lennukite emalaevade tonnaashi kogusuuruse järele võiksid siis inglased korralikult varustatud lennukite emalaevadele mahutada 405 lennukit igal momendil.

Lennukite emalaevad (aircraft carriers) on varustatud lennukite lendulaskmist ja laevale laskumist hõlbustavate sisseseadetega. Esimest nõudmist täidavad katapultid ja teised abinõud ning viimast — pörutuse- ja kiiruse kahandajad, võrkude vedrude ja kummiköite näol, mis asatud selleks eriliselt valmisatud dekile. Asjatundjate eelduste järele on igalt niisuguselt emalaevalt võimalik lendu lasta iga 5 minuti jooksul 1 lennuk, ehk üheksalt 15.000 tonni suuruselt emalaevalt, mis Ühisriikidel praegusel ajal selleks lubatud tonnaashi järele olla võib, — 100 lennukit tunnis 4 tunni jooksul.

J. A-n.

### Itaalia.

Hiljuti esitas Itaalia sõjaminister Di Giorgio kõrgemale sõjanõukogule otsustamiseks sõjaväe reformide kava, mis peaaesjalikult sõjaväe vähendamist sisaldas. Peale pikemate läbirääkimiste lükati see kava kõrgema sõjanõukogu poolt tagasi.

Itaalia leht „Piccolo“ arvustab seda kava teravasti. Leht leiab, et see sõjaväe vähendamise kava tehnilisest vaatekohast väga kahtlane olla. Sõjaväe vähendamise kava puudutas suuremat osa ohvitseri. Ka poliitiliselt polnud see kava vastuvõetav, sest tema ähvardas senist sõjaväge täitsa tasakaalust välja viia.

K. U.

### Põhja-Ameerika Ühisriigid.

Naiste sõjaväeline korpus Ameerikas.

Põhja-Ameerika Ühisriikide kindralstaap tahab moodustada sõjaväe korpust, kes koosneks ainult naistest ja kelle ülemaks samuti naine oleks. Selle korpuse moodustamise sihiks oleks see, et sõja lahthipukemisel kõik abiteenistus naiste kätte lähaks, kuna mehed ainult väerinna jaoks jääksid.

K. U.

### Brasiilia.

Brasiilia mässuline lahinglaev.

Nagu „Times“ Brasiilia saatkonnast Londonis kuuleb, puhkenud Rio de Janeiro sadamas lahinglaeva „São Paulo“ meeskonnas 4. novembril s. a. mäss lahti. Lahinglaev „São Paulo“ on samal päeval punase lipu all 5 revolutsioonilise noorem-leitnandi juhatusel Rio de Janeiro sadamast ulgmererele välja sõitnud. Kuna Rio de Janeiro kindlustused lahinglaeva merele sõitu kahurtulega takistada püüdnud, tekkinud äge kahurtule võitlus lahinglaeva ja kindlustuste vahel. Lahinglaeva välja sõitu takistada ei suudetud. Torpeedolaeva „Coyaz“ i-

meeskond, kus samuti mäss alanud, on ennast peagi alla annud. Ülejäänud merevägi on valitsusele truuks jäänud. Lahinglaev „Minas Ceraes“, millel Brasiilia mereminister ja merejõudude juhataja admiral de Alencar asub, sõitis viimase juhatusel merele „São Paulo“ tagaajama. Esimesed teated tagaetava lahinglaeva kohta saadi Montevideost, Uruguay vabariigi pealinnast, mis on 1.100 miili lõuna pool Rio de Janeiro, kuhu lahinglaev „São Paulo“ 10. novembril proviandi ja vee puudusel sisse sõitnud ning Uruguay valitsuse võimudele alla

annud, kes laeva Brasiilia võimudele välja annab. „Minas Ceraes“ on „São Paulo“ tagaajamisel 11. novembril Montevideosse jõudnud. „São Paulo“ meeskonna enamus seletab, et nemad mässulised ei olla, vaid on käputäiest „ninameestest“ sisseveetud.

Lahinglaeva „São Paulo“ ja „Minas Ceraes“ on ühetüübilised ja Brasiilia parimad sõjalaevad. Nad on ehitatud Inglismaal ja valmis saanud 1910 a., üks Vickersi ja teine Armstrong Whitworthsi tehasest. Nende pearelvastus koosneb kaheteistkümnest 12" kahurist. J. A.—n.

## Tuleviku sõjaväed.

Kapten Al. Rizenau kirjutab Rumeenia sõjaaja-kirjas „Romania Militara“:

Et Rahvaste liit püsivale kokkuleppele kindlustust ei paku, et Saksamaa kavatsused teadmata, Ameerika seisukoht selgitamata, Venemaa lõpulikkude väljakujunemist ette öelda võimata on jne., siis ei või ka sõjavägede ärakaotamise peale mõeldagi. Sellest tekib küsimus tuleviku sõjavägede kuju üle.

### K ü s i m u s e d.

1. Täpne sõjaväe paigutus, arvesse võttes geograafilist asukohta, piiride omadust ja teiste rahvaste naabrust.

2. Kas tulevikus meil kõik kodanikud sõjaõppuse läbi teevad, kasarm jääb püsima?

3. Kas sõjaväe ülesandeks jääb maa julgeoleku kindlustamine ainult selles ulatuses, et tema seljataga ja kaitse all terve rahvas mobiliseeritud saada võiks?

4. Kas tuleb tarvitusele võtta Shveitsi või Inglise miilitsasüsteem? Missugune oleks sel juhtumisel alaliste elukutseliste sõjaväelaste koosseis ja üldse sõjaväelase kutse väljakujunemine?

5. Teenistuse kestvus ja kohustus, õppus ja kasvatus, üheliigiliste väeosade ja suuremate gruppide moodustamine.

6. Rekruteerimine, alaliste sõjaväelaste komplekteerimine, ohvitseride ja allohvitseride väljaõpetamine.

7. Missugune on tuleviku sõjaväe sisemine, vaimline seisukoht?

8. Sõjamaterjal ja kõik lahinguabinõud.

9. Väljamaalaste teenistusse panemine.

10. Karistused.

11. Kas sõjakohus peab jääma või ärakaotatud saama?

12. Kas arstid, insenerid ja teised sarnased isikud jäävad sõjaväelasteks või mitte?

13. Kui suurel määral tuleb erasikute ja naisterahvaste tööd kasarmu teenistusse rakendada?

14. Kui suurel määral tuleb rahva varandust sõjaväe peale kulutada?

Mõned „Action Nationale“ile saadetud vastused:

Kindral Lanrezac: — Et vastata, peab enne Saksamaa seisukorda ja kavatsusi tundma, ka peab teadma, missugust abi Prantsusmaa liitlastelt saada võib. Ja seda kõige pealt sellepärast, et Inglismaa ja Ameerika

demobiliseeritud on, et nende koosseisud ennesõja-aegsetele juba vastavad.

Igatahes ma arvan, et uus pealtungimine Prantsusmaale tulevikus võimalik on, sellepärast peab Prantsuse rahvas ikka veel suurt koormat oma sõjaväe ülespidamiseks kandma. Ka hiigla sõjamaterjal, rakmed ja igasugused lahingabinõud peavad valmis olema. Üleüldse etendab tulevikusõjas peaosas sõjamaterjali ülekaal.

Selle eest võib teises kohas kokkuhoida: mehi ainult lühikene aeg teenistuses pidada ja aja jooksul Shveitsi omale sarnaneva miilitsasüsteemi peale üle minna. Selleks peab meil aga olema suur hulk reservohvitseri (rühma, kompani ja ka pataljoni ülemaid), kes üldhariduse lütseumides ja ülikoolides saanud.

Neid ohvitseri ei pea mitte vägede väljaõpetamiseks, vaid ainult juhatamiseks ette valmistama. Väljaõpetamine sünniks elukutseliste sõjaväelaste poolt. Sellest järgneb tarvidus hulga kooliude järele oppuste keskkohadeks, manöövermaastikkudega, laskeplatsidega, rakmeladudega jne.

Shveitsi teenistuse kestvust peab ta liiga lühikeks; uueaja jalgvägi peab mitmekülselt väljaõpetatud olema.

Kindral Sarrail: — Sõda on kolmeaastase väeteenistuse täielikku otstarbetust ära näidanud ja ka mõttetust, et kõik peab baseeruma ainult alalise väe peal — väiksearvuliste reservide juurde tõmbamisega. Sõda on sõjamaterjalide, üksikute väelike koondamise ja uute lahingabinõude, lennumasinade, autode jne. suurt tähtsust näidanud.

Nende faktide tõttu on palju neid, kes mõtleavad tuleviku sõjaväge täitsa uutal põhijoontel üles ehitada.

Küsimust ei või aga siiski niiviisi üles seada. Meil on 30 klassi väljaõpetatud mehi, kes sõja on läbi teinud. See on tuleviku sõjavägi.

Nii siis käib küsimus ainult alalise väe ja uute aastakäikude kohta.

Kõige selle kohta ei või aga siiski veel midagi kindlat öelda, sest kõik maailmas on ümbermoodustamise seisukorras. Kui kord kõik rahule jääb, kui Rahvaste liit ehk rahvaste kokkulepe on kindlaks saanud, siis selgub asi.

Sellega ühenduses tuleb ära oodata, mis teevad Inglismaa ja Ameerika. Samuti tuleb sotsiaalset arenemist silmas pidada. Iga edusamm valitsevates ideedes peab sõjaväe kujunemisel vastukaja leidma. Lõpp on . . . . . sõjavägede kaotamine.

## Mõnda noorte väljaõpetamise ühtlustamisest.

Mida tugevam on alusmüür, seda kindlamini seisab ehitus. See on juhtlause, mille tõelikkuses vist keegi ei kahtle. Noorte väljaõpetamine väeosades on just alusmüüriks üksikute sõjaväelaste ja terve sõjaväe väljaõppes. Mida kindlamalt see põhi on rajatud, seda edukamalt võib töötada teistes väljaõppe perioodides.

Üks peanõuetest sõjaväe väljaõppes on ühtlus. Mida ühtlasemalt on välja õpetatud iga üksik sõdur, jagu, rühm ja kompani, seda paremad on väeosade saavutused nii manöövril kui ka lahingus.

Lahingu ja manöövri evolutsioonid sünnivad ühe isiku tahtmise järele, isegi komando järele. Ja siin kerkib esile üksikute kohmakus aladel, mida nad üksikult ehk hülgavalt läbi viivad.

Ühtlast väljaõpetamist nõuavad ka kõik meie praegused määrustikud.

Kuidas on aga lugu praegu meie sõjaväes noorte väljaõpetamisega? Selle töö läbiviimiseks on määratud kindel aeg, mis perioodidesse jagatud ja üldiselt äratähendatud läbivõetavad ained ja nende ulatus.

Õpekavad seatakse kokku kompani ülemate poolt nädalate viisi. Siin tekivad ebanähtused väljaõppe ühtluse alal. Iga isik seab õpekavad kokku oma moodi, mis ka täiesti loomulik, arvesse võttes nende isikute lahkvaateid ja omamoodi asjast arusaamist.

Määrustikud, kui täielikud nad ka ei oleks, ei jõuaks siin täielikku ühtlust luua.

Kui meie vaatame käesoleva aasta laske-aruandeid, manöövreid ja isegi väeosade noorte katseid, siis näeme, et igas väeosas ja koguni igas kompanis on noored ise meetodiga ja ise ulatuses väljaõpetatud.

Niisugustel üksustel ja väeosadel on raske, peaaegu võimata, ühte liituda edukaks ühiseesmärgi saavutamiseks.

Kas ei oleks mitte võimalik üksikasjalisemalt välja töötada noorte õpekava, mis oleks ühtlane kõigi jalgväe rügementide jaoks?

Ühtluse saavutamiseks soovitan omalt poolt selles kavas kindaks määrata järgmisi punkte: 1) Tundide arv iga aine kohta igal õpenädalal; 2) läbivõetava aine ulatus igal õpenädalal; 3) iga perioodi lõpul korraldada katsed täitmise kontroleerimiseks.

See lubab ennustada ainult edu.

Arvamisel, et see ehk surub kiiremalt edasijõudjad aja raamidesse, ei ole alust: sest õpetajale jääb ikkagi määrustikkudes ettenähtud vabadus selle pareerimiseks

J. K.

## Ametlikud teated.

**Määratakse teenistusse:** Reservi proviisor Jaak Mägi — Sõjaväe keskapteeki, arvates 6. novembrist s. a. Reservi koolivõltsker Jakob Birk — 1. soomusrongide rügemendi, arvates 10. novembrist s. a.

**Nimetatakse:** Kaptan Edgar Veiss, Üksikust eskadronist — sama eskadroni ülemaks, arvates 1. oktoobrist s. a. Kaptan Valter Martinson, I. diviisi suurtükiväest — sama suurtükiväe 2. grupi ülema abiks, arvates 6. novembrist s. a.

**Vilakse üle ja nimetatakse:** Sanitaär kaptan Viktor Vesjelov, Sõjaväe ühendatud õpeasutusest — 3. suurtükiväe rügemendi vanema loomaarsti kohuste täitjaks, arvates 4. novembrist s. a.

**Vilakse üle teenistuse huvides:** Leitnant Aleksander Uuk, 1. jalgväe rügemendist — 1. diviisi staapi, arvates 8. novembrist s. a.

**Arvatakse reservi koosseisude kitsendamise puhul:** Piirivalve valitsusest noorem-leitnant Bernhard Johanson, arvates 1. novembrist s. a. Piirivalve valitsusest noorem-leitnant Karl Tamm, arvates 1. oktoobrist s. a. Piirivalve valitsusest leitnant Hugo Kõrv, arvates 1. novembrist, s. a. Piirivalve valitsusest noorem-leitnant Alfred Tolpas, arvates 1. oktoobrist s. a.

**Arvatakse reservi:** 3. suurtükiväe rügemendist veterinäär-major Heinrich Lensin, arvates 4. novembrist s. a. Registreerimisele ilmunud proviisor Eduard Grönberg, arvates 21. oktoobrist s. a.

**Kustutakse ohvitseride nimekirjast:** Reservi leitnant Ferdinand Jõgi, kes 3. aprillil 1922 a. surnud, arvates samast kuupäevast. Reservi lipnik Feodor Pahomov, kes Sõjaväe Ringkonna kohtu otsusel 1. aprillil s. a. kolmeks aastaks parandusmajasse ühes õiguste kaotusega mõistetud — arvates 5. aprillist s. a.

**Kustutakse ohvitseride nimekirjast, kui riigikeelt mitteoskaja ja loetakse reameheks Vabariigi Valitsuse otsusega 5. novembrist s. a.:** Reservi lipnik Sergei Beschaniitsky, arvates 27. oktoobrist s. a.

**Kustutakse ametnikkude nimekirjast ohvitseride teenistuslehtede läbivaatamise komisjoni otsusel:** Reservi sõjaaegne ametnik Paul Birk, kes pole suutnud oma auastet tõendada, arvates 13. novembrist s. a.

**Kustutakse ohvitseride nimekirjast, kui mitte Eesti kodanik:** Reservi kaptan Einar Lundberg, arvates 5. novembrist s. a. Reservi alam-kaptan Nikolai Karkonen, arvates 6. novembrist s. a. Reservi lipnik Jaan Hotanon, Reservi lipnik Andrei Kuivonen, mõlemad arvates 13. novembrist s. a.

## Sõjasadama ehitustööd.

Praegu on tööd käimas sõjasadama ehituse lõpuleviimise juures.

Kuni seniajani oli sõjalaevade kasutada Sadama-tehaste kanaali suu, mis aga sõjalaevade jaoks kitsas, ja tihti tuli sadamas abilaevadel vabasid kohtasid otsida, mida nad Sadama valitsuse nõudel alatasa olid sunnitud vahetama, kuna selles suhtes kaubalaevad erisoodustatud seisukorras asuvad.

Kuna juba enamalt Miini-sadamas asus osa merijõudude ladudest ja seal lähedal ka Meriväe ekipaž, siis otsustati kõik merijõudude kaldaasutused sinna raiooni koondada, seda enam, et Miini-sadama korda seatakse sõjalaevade seisukohaks ja baasiks, ning ühtlasi tarvilised töökojad ja ladud sinna koondakse.

Selleks otstarbeks ehitakse kaldale vastavad hooned, mis osalt juba pooleldi ehitusel olid Vene ajast, parandatakse kai, ehitakse keskküte ja viiakse sinna raudteeharu, ning elektri- ja sideühendused.

Praegu on töödega nii kaugale jõutud, et muist asutusi ja abilaevu võib sinna üleviia. Seega ühtlasi vabaneb kauba-sadamas ruum kaubanduslisele laeva-sõidule.

Ühtlasi jõuab nende päevade sees lõpule suurima kasarmu ehitus meriväe kaldaasutuste jaoks Kopli tänaval, nii et lähemal ajal kõik merijõudude osad leiavad koondust Miini-sadamas ja selle ümbruses, missugune olukord läbikäimist ja tegelust suuresti soodustab, võrreldes möödunud ajaga, kus tuli tegutseda laialipillutult ja seega palju jõudu otstarbetult ära kulus.

Ühtlasi koondub merijõudude juhatus V. Batarei tän. Nr. 10 olevasse majja, mis ka Miini-sadama läheduses.

Seega oleks meie merijõudude baasi kujundamine täielikult läbi viidud. Koha valik on selleks väga soodne, kuna kaugel ei ole ka Varustusvalitsuse asutused ja ladud.

Kuid meriväe baasi ehitustööde täielikuks valmisaamiseks läheb veel hulk jõupingutust, kuna lõpuleviimata veel muuli ehitus, süvendustööd ja muud. Lgs.

## Kroonika.

Läti valitsuse poolt on järgmistele meie kaitsevälastele annetatud „Läti Vabadussõja mälestusmärk“:

1) Endisele sõjavägede ülemjuhatajale kindralstaabi kindral-leitnant Johan Laidoner'ile — praegu reservis,

2) endisele sõjaministrile kindralstaabi kindralmajor Jaan Soots'ile — praegu reservis,

3) II diviisi ülemale kindralmajor Ernst Põdder'ile,

4) Sv. ühendatud õpeasutuste ülemale kindralstaabi kolonel Jaan Rin'ile,

5) Kindralstaabist kindralstaabi kolonel Nikolai Reek'ile,

6) Tehniliste vägede inspektorile kolonel Karl Parts'ile,

7) endise II diviisi aj. ülemale kolonel Viktor Puskar'ile — praegu erus,

8) Korraldusvalitsuse ülema abi kolonel Eduard Kanep'ile,

9) I. soomusrongide rügemendi ülemale kolonel-leitnant Karl Tallõ'le,

10) endise L/r. soomusrongi Nr. 2 ülemale kapten Jaan Lep'ale, — praegu reservis,

11) Korraldusvalitsusest kapten Leopold Tõnsõ'le,

12) endisele soomusrong „Kaptan Irv'e“ ülemale alam-kapten Eduard Neps'ile — praegu reservis,

13) endisele m/r. „Lembit'u“ ruumimehaanikule ohvitseri asetäitja Voldemar Mesile — praegu reservis.

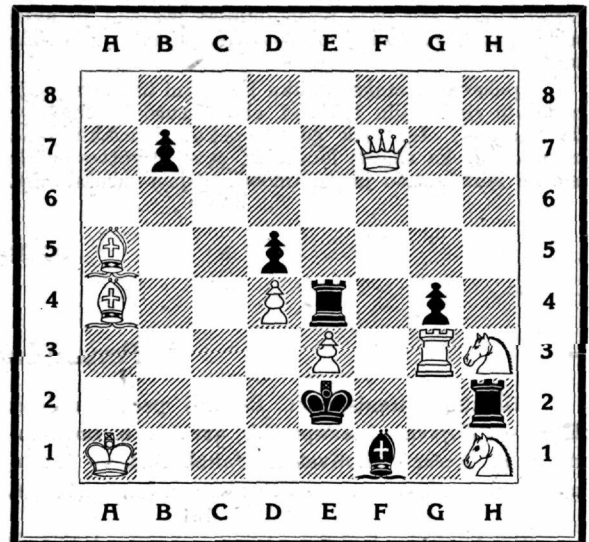
## Malenurk.

Toimetaja A. Burmeister.

### Ülesanne nr. 1.

Kokkuseadnud A. Burmeister.

Mustad.



Valged.

Valged: Ka1, Lf7, Wg3, Oa4 ja a5, Rh1 ja h3, Sd4 ja e3.

Mustad: Ke2, We4 ja h2, Of1, Sb7, d5 ja g4.

Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga.

Iga ülesande lahendus ja lahendajate nimed avaldatakse kolm nädalat pärast ülesande ilmumist.

Vastutav toimetaja: E. Limberg.  
„Sõduri“ väljaanne.

## Kindralstaabi VI osakonna foto ülevõtteid kaitseväge päevasündmustest

on saada „Sõduri“ toimetusest

— Tallinnas, Pagari tän. № 1. —